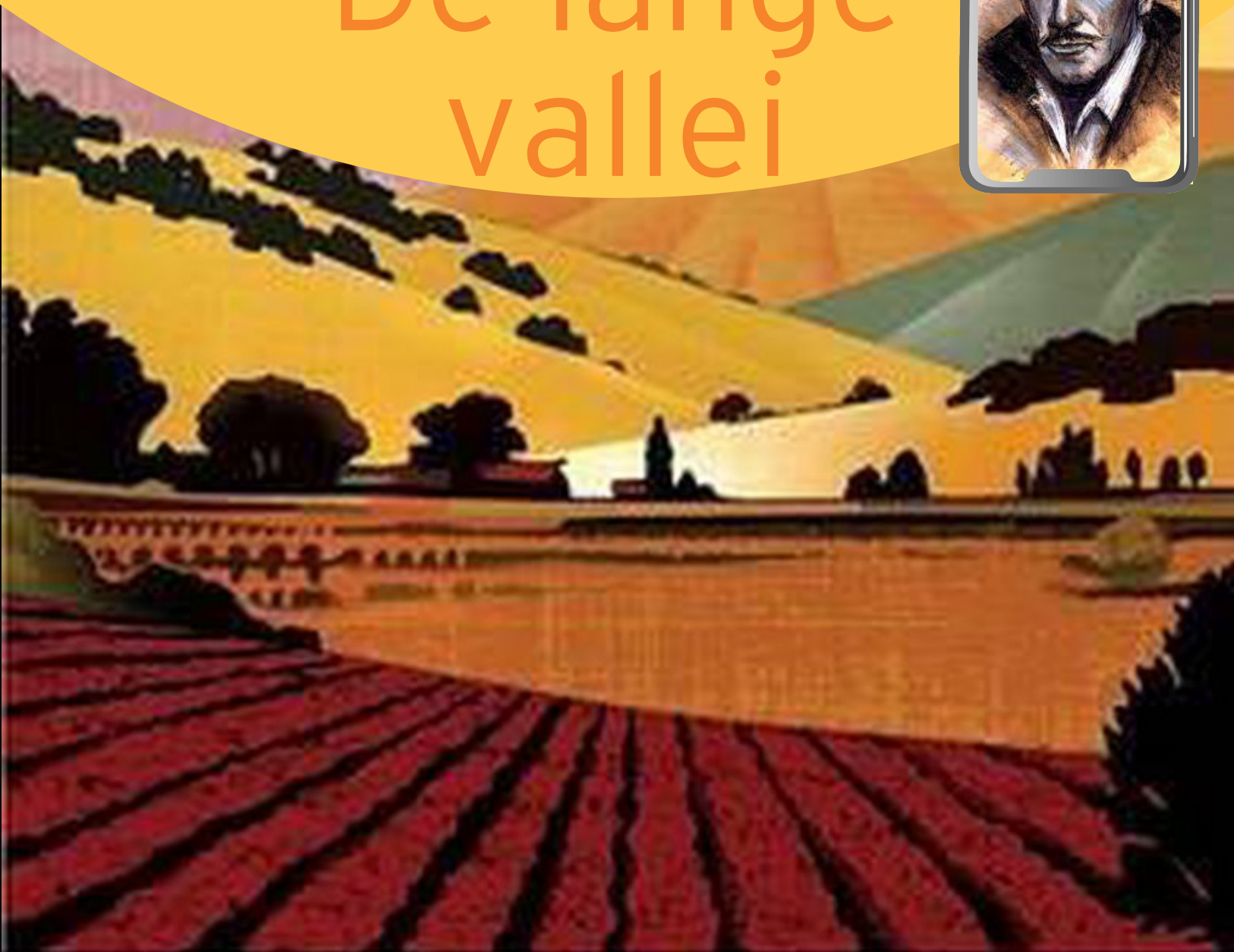

Bulkboek Post

John Steinbeck
**De lange
vallei**

INHOUD

KORT VOORAF

DE CHRYSANTEN

DE LYNCHPARTIJ

DE MOORD

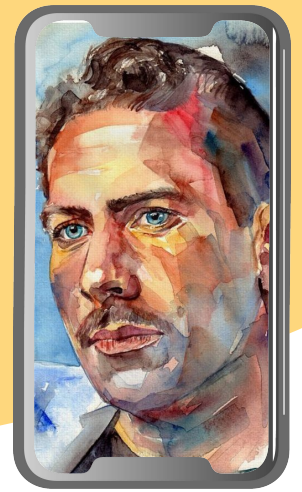
JOHNNY DE BEER

HET HARNAS

Colofon

Deze Bulkboek Post is samengesteld en vormgegeven door Theo Knippenberg voor de Stichting Bulkboek Post (<Post@Bulkboek.nl>), naar een basisontwerp van Natascha Frensch. Vertaling: J. van der Ster & Peter Marteau, Keulen.

John Steinbeck
De lange vallei
KORT VOORAF

John Steinbeck (1902-1968) is een van de weinige grote Amerikaanse schrijvers uit de vorige eeuw die in Nederland nog steeds gelezen worden.

Vanaf zijn doorbraakroman '*Tortilla Flat*' tot aan zijn onomstreden meesterwerken '*The Grapes of Wrath*' en '*East of Eden*' - bijna al zijn werk is vandaag nog in een goede Nederlandse vertaling op te halen bij jouw boekhandel om de hoek.

In de prachtige boekenhemel die '*Salamanders*' heet, zijn trouwens maar liefst dertien titels van hem verschenen.

Daarom heb ik het altijd vreemd gevonden dat '*The Long Valley*' nooit in een Nederlandse vertaling verschenen is. Steinbeck zelf vond het een van de hoogtepunten binnen zijn oeuvre. Maar ja, het is een verhalenbundel en tot voor kort beschouwden Nederlandse uitgevers, lezers én recensenten dat toch als een minderwaardig genre.

Intussen is er al driekwart eeuw nauwelijks een Engelstalige Universiteit te vinden waar verhalen als '*De Chrysanten*' en '*De Moord*' geen verplichte kost zijn voor de eerstejaars literatuurstudent. Het zijn bejubelde en bekroonde verhalen.

Je kunt hun genre het best omschrijven als `streekverhalen`, zoals veel van Steinbecks romans ook streekromans zijn, en Steinbeck zelf de enige Nobelprijswinnende streekromanschrijver.

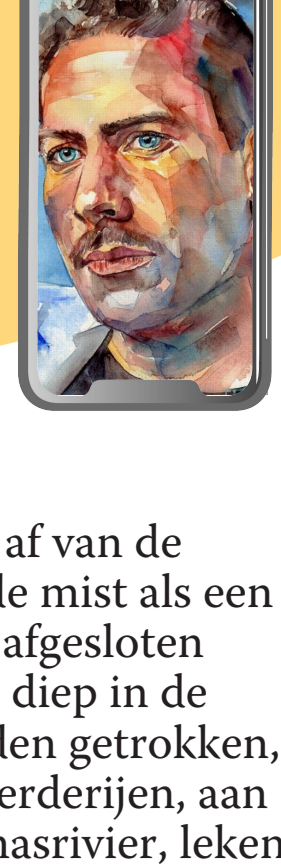
De streek, in dit geval "de lange vallei", is de Salinas Vallei in Californië, die wij ook kennen uit '*East of Eden*' en die Steinbeck zo goed kende omdat hij er geboren is en zijn hele leven heeft gewoond.

De Salinas Vallei speelt dan ook in de geselecteerde verhalen (met uitzondering van "De Lynchpartij, die plaatsvindt in het wat Noordelijker gelegen San José) een levensgrote rol.

"I want to describe the Salinas Valley in detail but in sparse detail so that there can be a real feeling of it. It should be sights and sounds, smells and colors but put down with simplicity as though the boys [zijn jonge zoons] were able to read it."

Oordeel zelf of hem dat gelukt is.

Theo Knippenberg

John Steinbeck
De lange vallei
DE CHRYSANTEN

De hoge, grijsflanelle wintermist sloot de Salinasvallei af van de lucht en van de rest van de wereld. Aan elke kant zat de mist als een deksel op de bergen en maakte van de grote vallei een afgesloten pot. Op de wijde, gelijkmatige vlakke beten de ploegen diep in de grond en lieten, waar de ploegscharen hun voren hadden getrokken, de zwarte aarde achter, glanzend als metaal. Op de boerderijen, aan de voet van de bergen, aan de andere kant van de Salinasrivier, leken de gele stoppelvelden overgoten met een bleke, koude zonneschijn, maar nu in December was er geen zon in de vallei. De dichte wilgenstruiken langs de rivier vlamden met scherpe, gele bladeren.

Het was een tijd van rust en afwachting. De lucht was koud en zacht. Een lichte wind blies uit het Zuidwesten, zodat de boeren vol goede moed waren dat er binnenkort een verkwikkende regen zou komen; maar mist en regen gaan niet samen.

Aan de overzijde van de rivier, op de boerderij van Henry Allen, was weinig werk te doen, want het hooi was gemaaid en opgeslagen en de boomgaarden waren omgeploegd om de regen, wanneer die zou komen, diep in zich op te nemen. Het vee op de hogere hellingen werd ruig van vel.

Elisa Allen, die in haar bloementuin werkte, keek omlaag over het terrein en zag Henry, haar man, staan praten met twee mannen, die er uit zagen als zakenlui. Ze stonden met hun drieën bij de tractorloods, elk met één voet op de kant van de kleine Fordson. Zij rookten sigaretten en bestudeerden de machine, terwijl zij praatten.

Elisa sloeg hen een ogenblik gade en ging toen weer aan haar werk. Zij was vijfendertig. Haar gezicht was mager en sterk en haar ogen waren helder als water. Haar gestalte leek gedrongen en zwaar in haar tuinplunje, een zwarte mannenhoed diep over de ogen getrokken, zware werkschoenen, de kleren bijna geheel bedekt door een schort met vier grote zakken voor de scharen, het tuinschroep en de krabber, de zaden en het mes, waarmee zij werkte. Zij droeg zware leren handschoenen om haar handen bij het werken te beschermen. Zij knipte de chrysantemstelen van het vorige jaar af met een korte, stevige schaar. Zij keek nu en dan naar de mannen bij de tractorloods. Haar gezicht was gretig en rijp en knap; zelfs haar werk met de schaar was te gretig, te krachtig. De stelen van de chrysantem leken te klein en te makkelijk voor haar energie.

Zij veegde een lok uit haar ogen met de achterkant van haar handschoen en smeerde daarbij een veeg aarde op haar wang. Achter haar stond het keurige, witte huis met er om heen rode geraniums, die even hoog waren als de ramen. Het was een klein huis, met blinkend gewreven ramen en een schone vloermat voor de deur.

Elisa wierp weer een blik naar de tractorloods. De vreemdelingen stapten in hun Ford. Zij trok een handschoen uit en stak haar sterke vingers in het bosje nieuwe, groene scheuten, die om de oude wortels heen groeiden. Zij spreidde de bladeren uit en keek tussen de dicht opeen groeiende stengels. Er waren geen bladluizen, geen pissebedden of slakken of larven. Haar sterke vingers vernietigden zulk schadelijk ongedierte in de kiem.

Elisa schrok van het geluid van de stem van haar man. Hij was stil naderbij gekomen en leumde over het hek van ijzerdraad, dat haar bloementuin beschermd tegen vee en honden en kippen.

"Ben je er weer mee bezig," zei hij. "Er komen sterke nieuwe scheuten."

Elisa richtte zich op en trok de handschoen weer aan. "Ja. Ze zullen sterk zijn volgend jaar." In haar toon en op haar gezicht was iets van zelfvertrouwen.

"Je hebt er een gave voor," merkte Henry op. "Sommige van die gele chrysanten, die je dit jaar had waren vijftig centimeter in doorsnee. Ik wou dat je in de boomgaard werkte en appels kweekte die zo groot waren."

Haar ogen kregen een scherpe uitdrukking. "Misschien zou ik dat ook kunnen. Ik heb er inderdaad een gave voor. Mijn moeder had het ook. Ze kon alles in de grond stoppen en het laten groeien. Ze zei dat dit gebeurde als je plantershanden had, die wisten hoe ze het moeten doen."

"Nu, in elk geval lukt het met bloemen," zei hij.

"Henry, wie waren die mannen met wie je stond te praten?"

"O ja, dat kwam ik je juist vertellen. Zij waren van de Vleesmaatschappij. Ik heb die dertig driejarige stieren verkocht. En ik heb er bijna voor gekregen wat ik vroeg."

"Mooi," zei zij. "Dat is mooi voor jou."

"En ik dacht zo," ging hij verder, "ik dacht zo: het is zaterdagmiddag en we zouden wel eens naar Salinas kunnen gaan om in een restaurant te eten en dan naar een bioscoop - om het te vieren, snap je."

"Goed," zei zij. "O ja, dat zal prettig zijn."

Henry nam zijn plaagtoon aan. "Er zijn bokswedstrijden vanavond. Hoe zou je het vinden om daarheen te gaan?"

"O nee," zei ze ademoos. "Nee, dat lijkt me niets."

"Ik maakte maar een grapje, Elisa, we gaan naar een bioscoop. Laat eens kijken. Het is nu twee uur. Ik neem Scotty mee en haal die stieren van de heuvel. We zullen er een uur of twee over doen. We kunnen om ongeveer vijf uur naar de stad gaan en eten in het Cominos-hotel. Vind je dat goed?"

"Natuurlijk vind ik dat goed. Het is prettig om ergens anders te eten."

"Goed dan. Ik ga een span paarden halen."

Zij zei: "Ik heb nog tijd genoeg om een paar van deze planten over te zetten, denk ik." Zij hoorde hoe haar man Scotty riep bij de schuur. En een poosje later zag zij de twee mannen de bleekgele helling oprijden op zoek naar de stieren.

Er was een klein, vierkant, zandig bed om de chrysantem wortel te doen schieten. Met haar schopje keerde zij de aarde om en om, maakte ze glad en drukte ze stevig aan. Toen groef zij tien evenwijdige geulen om de stekken in te zetten. Weer terug bij het bed chrysantem trok zij er de kleine, broze scheuten uit, knipte van elk de bladeren af met haar schaar en legde ze op een klein ordelijk hoopje.

Een gekraak van wielen en het kleppen van hoeven klonk vanaf de weg. Elisa keek op. De landweg liep langs de dichte rij vanen en populieren, die de rivier omzoomden en langs deze weg naderde een wonderlijk, onwezenlijk vehikel. Het was een oude prairiewagen. De wagen werd getrokken door een oud vospaard en een kleine grijs-met-witte ezel. Een grote man met een stoppelbaard zat onder de kap en mende het zwoegende span.

Onder de wagen, tussen de achterwielen, drentelde een magere bastaardhond. Op het linnen waren woorden geschilderd met onhandige scheve letters: "Potten, pannen, messen, sgarren, tuingeredschapen, vaste Prijzen." Twee regels en het triomfantelijke, beslissende "vaste Prijzen" eronder. De zwarte verf was uitgelopen in kleine, scherpe punten onder elke letter. Op de grond gehurkt zat Elisa te kijken naar het voorrijden van de zonderlinge wagen. Maar hij reed niet voorbij. Hij draaide de weg op voor haar huis, waarbij de bochtige wielen snrpten en knarsten. De magere hond schoot tussen de wielen vandaan en rende vooruit. Onmiddellijk vlogen de twee hierschonden van de boerderij op hem af. Toen bleven ze alle drie stilstaan en met stijve, sidderende staarten, op housterige, rechte poten, met koninklijke waardigheid, cirkelden zij langzaam rond elkaar, behoedzaam snuffelend. De wagen kwam tot staan bij het hek. De pas aangekomen hond, die zich tegenover een overmacht voelde, liet zijn staart zakken en kroop met staande nekken en ontblote tanden terug onder de wagen.

De man op de bok van de wagen riep: "Het is een kwaai hond bij het vechten als hij eenmaal begint."

Elisa lachte. "Dat zie ik. Het vaak begint hij gewoonlijk?"

De man stemde hartelijk met haar gelach in. "Soms in geen weken," zei hij. Hij klom stram omlaag, over het wiel heen. Het paard en de ezel lieten hun koppen hangen, als bloemen die niet begoten zijn.

Elisa zag dat de man heel groot was. Ofschoon zijn haar en baard al grijsden, zag hij er niet oud uit. Zijn afgedragen, zwarte pak was gekreukt en vlekkerig van het vet. De lach van zijn gezicht verdwenen op het moment dat het geluid van zijn lach ophield. Zijn ogen waren donker en zij hadden de nadenkende uitdrukking, die ontstaat in de ogen van voerlieden en van zeelui. De vereelde handen, die op het hek stonden, zaten vol barsten. En elke barst was een zwarte streep. Hij nam zijn gedeukte hoed af.

"Ik ben van mijn gewone weg afgeraakt, mevrouw," zei hij. "Gaat deze smerige weg over de rivier naar de grote weg van Los Angeles?"

Elisa stond op en stak de dikke veer bochten in de zak van haar schort. "Ja, dat wel, maar hij maakt veel bochten en gaat dan door een ondiepe plaats in de rivier. Ik denk niet, dat uw span door het zand kan komen."

Hij antwoordde enigszins scherp: "U zou verbaasd zijn als u zag waar de beesten door komen."

"Als ze eenmaal beginnen?" vroeg zij.

Hij glimlachte even. "Ja. Als ze eenmaal beginnen."

"Nu," zei Elisa, "ik geloof, dat u tijd spaart als u teruggaat naar de weg van Salinas en daar weer op de grote weg terugkeert."

Hij haalde een grote vinger over het kippengaas en liet het zoemen. "Ik heb helemaal geen haast, mevrouw. Ik ga elk jaar van Seattle naar San Diego en terug. Daar heb ik al mijn tijd voor nodig. Ongeveer zes maanden elke kant uit. Ik volg het mooie weer."

Elisa trok haar handschoenen uit en stopte ze in de schortzak bij de schaar. Zij raakte de onderkant van haar mannenhoed op zoek naar ontsnapte haartjes. "Dat lijkt me een plezierige manier van leven," zei ze.

Hij leunde vertrouwelijk op het hek. "Misschien hebt u de opschriften op mijn wagen gezien. Ik repareer pannen en slijp messen en scharen. Hebt u iets of dat gebied te doen?"

"O nee," zei zij snel. "Niets." Haar ogen werden hard van weerstand.

"Scharen is het ergste," verklaarde hij. "De meeste mensen bederven de scharen als ze proberen ze te slijpen, maar ik weet hoe het moet. Ik heb er een speciaal apparaat voor."

"Nee. Mijn scharen zijn allemaal scherp."

"Nu, goed dan. Neem nu eens een pan," ging hij ernstig voort, "een gedeukte pan of een pan met een gat. Ik kan hem als nieuw maken, zodat u geen nieuwe hoeft te kopen. Dat is een grote besparing."

"Nee," zei zij kortaf. "Ik zeg toch, dat ik niets voor u heb te doen."

Zijn gezicht nam een overdreven treurige uitdrukking aan. Zijn stem kreeg een huilerige ondertoon. "Ik heb vandaag niets te doen gehad. Misschien zal ik vanavond niet eens wat te eten hebben. Ziet u, ik ben van mijn gewone weg af. Ik ken de mensen aan de grote weg goed van Seattle tot San Diego. Zij bewaren de dingen voor mij om ze te slijpen, omdat ze weten dat ik het zo goed doe en hun geld bespaar."

"Het spijt me," zei Elisa geërgerd. "Ik heb niets voor u te doen."

Zijn blik wendde zich af van haar gezicht en gleed zoekend langs de grond, totdat hij bij het chrysantem bed kwam, waar zij aan het werk was geweest. "Wat zijn dat voor planten, mevrouw?"

De ergernis en de weerstand smolten weg van Elisa's gezicht. "O, dat zijn chrysanten, witte en gele reuzen. Ik kweek ze elk jaar, groter dan wie ook hier in de buurt."

"Zo'n vlugtelige bloem? Ziet er uit als een beetje gekleurde rook, dat je lang uitblaast?" vroeg hij.

"Juist. Wat een aardige manier om ze te beschrijven."

"Ze ruiken een beetje naar, totdat je er aan gewend bent," zei hij.

"Het is een goede, bittere geur," antwoordde zij vinnig, "helemaal niet naar."

Hij veranderde snel van toon. "Ik houd zelf van de geur." "Ik had dit jaar bloemen van vijftig centimeter," zei zij.

De man boog zich verder over het hek. "Ik ken een paar, die een eind verderop aan de weg, die de mooiste tuin heeft, die je ooit hebt gezien. Ze heeft er bijna elke soort bloemen in, maar geen chrysanten. De laatste keer, toen ik een wastobbe voor haar repareerde, met een koperen bodem (dat is een lastig karwei, maar ik doe het goed), zei ze tegen mij: 'Als je soms ooit tegen een paar mooie chrysanten aanloopt, dan zou ik graag willen dat je probeerde wat zaad voor me te krijgen: Dat ze ze tegen me.'"

De ogen van Elisa werden waakzaam en gretig. "Dan kan ze onmogelijk veel van chrysanten hebben geweten. Je kunt ze kweken uit zaad, maar het is veel makkelijker om de kleine scheuten, die je hier ziet, wortel te laten schieten."

"O," zei hij. "ik kan er zeker niet een paar voor haar meenemen."

"Ja, dat kan wel," riep Elisa. "Ik kan er een paar in vochtig zand zetten en die kun je dan best meenemen. Ze zullen wortel schieten in de pot als je ze vochtig houdt, en dan kan zij ze uitplanten."

"Ze zal er zeker graag een paar willen hebben, mevrouw. U zegt dat het mooie zijn?"

"Prachtige," zei zij. "O, heel mooi." Haar ogen glansden. Zij rakte de gedeukte hoed van het hoofd en schudde haar donkere mooie haar uit. "Ik zal ze in een bloempot zetten, dan kunt u ze meteen meenemen. Kom op het hek."

Terwijl de man door het erf kwam, snelde Elisa opgewonden langs het met geraniums omzoomde pad naar de achterkant van het huis. En zij kwam terug met een grote, rode bloempot in haar handen. De handschoenen waren nu vergeten. Zij knielde op de grond bij het kweekbed en groef de zandige aarde op met haar vingers en schepte ze in de frisse, nieuwe bloempot. Toen nam zij het kleine hoopje stekken op, dat zij had gereedgemaakt. Met haar sterke vingers duwde zij ze in het zand en drukte ze rondom vast met haar knokkels. De man stond over haar heen gebogen. "Ik zal u zeggen wat er gedaan moet worden," zei zij. "Dan kunt u het tegen de vrouw zeggen."

"Ja, ik zal proberen het te onthouden."

"Kijk. Deze stekken zullen ongeveer in een maand wortels vormen. Dan moet zij ze uitplanten, ongeveer een voet van elkaar in goede aarde, zoals deze, zie je?" Zij tilde een handvol donkere aarde voor hem op. "Ze zullen snel en hoog groeien. Nu moet u dit goed onthouden: zeg haar dat zij ze in juli moet afsnijden, ongeveer twintig centimeter boven de grond."

"Vóór ze bloeien?" vroeg hij.

"Ja, vóór ze bloeien."

Haar gezicht was gespannen van gretigheid. "Ze groeien wel weer op. Ongeveer in het laatst van september zullen de knoppen komen."

Zij zweeg en leek van slag. "Het uitdunnen vergt de meeste' zorg," zei ze aarzelend. "Ik weet niet hoe ik het moet zeggen." Ze keek hem diep en onderzoeend in de ogen. Haar mond ging een weinig open en het was alsof zij naar iets luisterde. "Ik kan het proberen," zei ze. "Hebt u ooit gehoord van plantershanden?"

"Daar kan ik geen ja op zeggen, mevrouw."

"Nu, ik kan u alleen maar vertellen hoe het voor mijn gevoel is. Het is als je de knoppen afdrukt, die je niet wilt hebben. Het zit allemaal in je vingertoppen. Je ziet je vingers bezig. Ze doen het zelf. Je kunt het voelen. Ze plukken de knoppen. Ze vergissen zich nooit. Ze zijn één met de plant. Snapt u? Je vingers en de plant. Dat kun je voelen, in je hele arm. Ze weten het. Ze vergissen zich nooit. Je kunt het voelen. Als je zo bent, kun je nooit iets verkeerd doen. Snapt u? Kunt u dat begrijpen?"

Zij lag geknield op de grond en keek naar hem op. Haar borst ging heftig op en neer.

De ogen van de man vernauwden zich. Hij keek zelfbewust een andere kant uit.

"Misschien weet ik het," zei hij. "Soms 's nachts in de wagen..."

De stem van Elisa werd hees. Zij viel hem in de rede: "Ik heb nooit geleefd zoals jij, maar ik weet wat je bedoelt. Als de nacht donker is en de sterren hebben scherpe punten en het is stil... wel, dan is het of je al hoger en hoger gaat! Iedere sterrenpunt wordt in je lichaam gedreven. Zo voelt het aan. Heet en scherp en... heerlijk."

Zoals zij daar geknield lag ging haar hand naar voren naar zijn benen in de vettige, zwarte broek. Haar aarzelende vingers raakten de stof bijna aan. Toen viel haar hand op de grond. Zij dook ineen als een kruipende aarde.

Hij zei: "Het is prettig, net zoals u zegt. Alleen als je niets te eten hebt is het niet aangenaam."

Toen stond zij op, heel recht en haar gezicht was beschaamd. Zij stak hem de bloempot toe en legde die zacht in zijn armen.

"Hier. Zet die in uw wagen, op de bok, waar u er het oog op kunt houden. Misschien kan ik een karweitje voor u vinden."

Achter het huis groef zij in de stapel oudroest, en vond twee oude en gedeukte aluminium pannen. Zij kwam er mee aan en gaf ze hem. "Hier, misschien kunt u deze maken."

Zijn manier van doen veranderde. Hij werd zakelijk. "Ik kan ze weer zo goed als nieuw maken." Op de achterkant van zijn wagen zette hij een klein aambeeld en uit een vettige gereedschapskist diepte hij een kleine, machinaal gedreven hamer op. Elisa kwam dicht bij het hek om naar hem te kijken, terwijl hij de deuken uit de pannen klopte. Zijn mond werd doelbewust. Bij een moeilijk deel van het werk zoog hij zijn onderlip naar binnen.

"Slaapt u zo maar in de wagen?" vroeg Elisa.

"Ik maar in de wagen mevrouw, en bij regen of zonneschijn blijf ik daarbinnen kurkdroeg."

"Het moet prettig zijn," zei zij. "Het moet heel prettig zijn. Ik wou dat vrouwen zulke dingen konden doen."

"Het is niet het goede soort leven voor een vrouw."

Haar bovenlip ging een weinig omhoog, zodat haar tanden zichtbaar werden. "Hoe weet u dat?" zei zij.

"Ik weet het niet, mevrouw," protesteerde hij. "Natuurlijk weet ik het niet. Hier zijn uw pannen, ze zijn klaar. U hoeft geen nieuwe te kopen."

"Hoeveel krijgt u?"

"O, vijftig cent is genoeg. Ik houd mijn prijzen laag en mijn werk goed. Daarom heb ik al die tevreden klanten langs de grote weg."

Elisa bracht hem uit het huis een halve dollar en liet die in zijn hand vallen. "Misschien zult u nog eens tot uw verbazing merken dat u een concurrent hebt. Ik kan ook scharen slijpen. En ik kan de deuken uit pannetjes slaan. Ik zou u kunnen laten zien wat een vrouw kan."

Hij deed zijn hamer weer in de vettige kist en schoof het kleine aambeeld uit het gezicht. "Het zou een bezaamd leven zijn voor een vrouw en een angstig leven ook met de beesten, die de hele nacht onder de wagen doorkruipen." Hij klom over de ezel, met één hand steunend op het witte achterste van de dazel. Hij zette zich op de bok en nam de teugels op. "Vriendelijk bedankt, mevrouw," zei hij, "ik zal doen zoals u me hebt gezegd; ik ga terug naar de weg van Salinas."

"Denk er aan," riep zij, "als het lang duurt eer u daar komt, houd dan het zand vochtig."

"Het zand, mevrouw? .. Het zand? O, natuurlijk. U bedoelt van de chrysanten. Dat zal ik zeker doen." Hij klakte met zijn tong. De dieren hingen in het gareel. De bastaardhond nam zijn plaats in tussen de achterwielen. De wagen draaide en zwoegde de toegangsweg af, de weg terug waarover hij was gekomen, langs de rivier.

Elisa stond voor haar hek naar het langzame voortgaan van de wagen te kijken. Haar schouders waren recht, haar hoofd achterover geworpen, haar ogen half gesloten, zodat zij het toneeltje maar vaag zag. Haar lippen bewogen zijwendend en vormden de woorden: "Vaarwel, vaarwel." Toen fluisterde zij: "Dat is een goede richting. Het licht gloeit daar in de verte." Zij schrok van het geluid van haar gefluister. Zij wierp iets van zich af en keek rond om te zien of iemand geluisterd had. Alleen de honden hadden het gehoord. Zij tilden hun koppen op van de aarde en strekten toen hun kinne uit en vielen weer in slaap. Elisa draaide zich om en liep snel naar het huis.

In de keuken greep zij achter de kachel en voelde aan de watertank. Die was vol met heet water van het koken die middag. In de badkamer rukte zij de met aarde bedekte kleren van zich af en wierp ze in een hoek. Toen schrobde zij zichzelf met een klein stuk puimsteen, benen en dijen, lendenen en borst en armen, totdat haar huid rood was. Toen zij zich had afgedroogd stond zij voor een spiegel in haar slaapkamer en keek naar haar lichaam. Zij trok haar buik in en zette haar borstkas uit. Zij keerde zich om en keek over haar schouder naar haar rug.

Na een poosje begon zij zich langzaam aan te kleden. Zij trok haar nieuwste ondergoed aan en haar mooiste kousen en zorgde dat het symbool was van haar schoonheid. Zij besteedde veel zorg aan haar haar, schilderde haar wenkbrauwen en maakte haar lippen rood.

Voor zij klaar was hoorde zij het geluid van hoeven en het geschreeuw van Henry en zijn helper, terwijl zij de stieren binnen de omheining dreven. Zij hoorde het hek dichtslaan en bereidde zich voor op de komst van Henry.

Zijn stap klonk bij de ingang. Hij liep het huis binnen en riep: "Elisa, waar ben je?"

"In mijn kamer, ik kleed me aan. Ik ben nog niet klaar. Er staat warm water voor je bad. Haast je. Het wordt al laf."

Toen zij hem hoorde plassen in de kuip, legde Elisa zijn donkere pak op het bed en zijn overhemd, sokken en das er naast. Zij zette zijn gepoetste schoenen op de vloer naast het bed. Toen liep zij naar de voordeur en ging er preuts en stijf zitten. Zij keek naar de weg langs de rivier, waar de wilgenrij nog altijd geel was van dorre bladeren, zodat zij onder de hoge grijze mist een dunne streek zonlicht leken. Dit was de enige kleur in de grijze namiddag. Lange tijd zat zij onbeweeglijk. Haar ogen glansden vreemd.

Henry kwam met veel lawaai de deur uit, zijn das in zijn vest stoppend onder het lopen. Elisa's houding werd stijver en haar gezicht werd afwerend. Henry bleef staan en keek naar haar.

"Wel... wel. Elisa, je ziet er zo aardig uit!"

"Aardig? Vind je dat ik er aardig uitzie? Wat bedoel je met 'aardig'?"

Henry ging onhandig voort: .. Ik weet het niet. Ik bedoel dat je er anders uitziet, sterk en gelukkig."

"Ben ik sterk? Ja, sterk. Wat bedoel je met 'sterk'?"

Hij keek verijsterd. "Je maakt er een spelletje van," zei hij hulpeloos. "Het is een soort spelletje. Je ziet er sterk genoeg uit om een kalf over je knie te breken en gelukkig genoeg om het op te eten als een watermeloen."

Een ogenblik verloor zij haar stijfheid... Henry! Zeg niet zulke dingen. Je wist niet wat je zei." Zij herstelde zich weer... Ik ben sterk," pochte zij. "Ik heb nooit geweten hoe sterk."

Henry keek naar de tractorloods en toen zijn blik weer bij haar terugkeerde, was het weer de blik van altijd... Ik zal de auto halen. Je kunt je mantel aantrekken, terwijl ik de motor aanzet."

Elisa ging het huis binnen. Zij hoorde hem naar het hek rijden en nam er lang de tijd voor om haar hoed op te zetten. Zij trok er hier een beetje aan en duwde er daar een beetje tegen. Toen Henry de motor afzette, glipte zij in haar mantel en ging naar buiten.

De kleine auto hotste over de weg langs de rivier, joeg de vogels op en dreef de konijnen in het struikgewas. Twee kraanvogels klapwiekten zwaar over de wilgenrij heen en daalden in de rivier.

Ver voor hen uit op de weg zag Elisa een donkere vlek. Zij wist wat het was.

Zij probeerde niet te kijken bij het passeren, maar haar ogen wilden niet gehoorzamen. Ze fluisterde treurig tegen zichzelf: "Hij had ze op de weg kunnen gooien. Dat zou maar een kleine moeite geweest zijn. Maar hij heeft de pot gehouden," legde zij zichzelf uit. "Hij moest de pot houden. Daarom kon hij ze niet op de weg gooien."

De auto reed door een bocht en zij zag de wagen voor zich uit. Zij keerde zich helemaal naar haar man toe, zodat zij de stieren binnen overdekte wagen en het slecht bijeenpassende span niet kon zien toen zij er voorbijreden.

In een ogenblik was het voorbij. Het was gebeurd. Zij keek niet om.

Zij zei luid om zich verstaanbaar te maken boven het geraas van de motor uit: ... Het zal goed zijn vanavond, een goed diner."

"Nu ben je weer anders," beklagde Henry zich. Hij nam één hand van het stuurwiel en klopte haar op haar knie. "Ik zou je vaker mee uit eten moeten nemen. Het zou goed zijn voor ons allebei. We worden zo zwaar op de hand op de boerderij."

"Henry," vroeg zij, "... kunnen we wijn drinken bij het eten?"

"Natuurlijk kunnen we dat. Zeg, dat zal leuk zijn."

Ze bleef een ogenblik zijwendend; toen zei ze: "Henry, lopen de mannen veel wonden op bij die bokswedstrijden?"

"Soms, niet vaak. Waarom?"

"Wel, ik heb gelezen hoe er neuzen gebroken worden en hoe het bloed over hun borst loopt. Ik heb gelezen hoe de bokshandschoenen zwaar worden en doorweekt van het bloed."

Hij keek naar haar. "Wat scheelt er aan, Elisa? Ik wist niet dat je zulke dingen las." Hij bracht de auto tot staan en bleef toen rechtsaf over de brug van de Salinasrivier.

"Komen er ooit vrouwen op die wedstrijden?" vroeg zij.

"O, jawel, enkele. Wat is er, Elisa? Wil je er heen? Ik geloof niet dat het je zal bevallen, maar ik zal er met je heengaan als je het werkelijk wilt."

Zij zakte slap weg. "O nee. Nee. Ik wil er niet heen. Ik wil het zeker niet." Haar gezicht was van hem afgewend. "Het zal voldoende zijn als we wijn drinken. Het zal meer dan voldoende zijn." Zij sloeg de kraag van haar mantel op, zodat hij niet kon zien dat zij zachtjes huilde - als een oude vrouw.

De stortzee van emoties, het krioelen en het geschreeuw van de mensen, kwamen geleidelijk tot rust in het plantsoen. Nog stond er een mensenmenigte onder de iepen, vaag beschreven door een blauwe straatlantaarn twee blokken verder. Een vermoeide stilte daalde over de mensen; enkele groepen van de menigte begonnen in de duisternis te verdwijnen. Het grasveld van het plantsoen was omgewoeld door de voeten van de menigte.

Mike wist, dat alles nu voorbij was. Hij voelde de reactie van teleurstelling in zich opkomen. Hij was zo afgemat alsof hij enige nachten niet geslapen had, maar het was een moeheid als in een droom, een grijze behaaglijke moeheid. Hij trok zijn pet over zijn ogen en slenterde weg, maar voor hij het plantsoen verliet, keek hij nog eenmaal om.

In het midden van de menigte had iemand een ineengedraaide krant aangestoken en stak die omhoog. Mike zag hoe de vlam kronkelde rond de voeten van het grauwe, naakte lichaam, dat aan de iep hing. Het kwam hem zonderling voor, dat negers blauwachtig grijs worden als ze dood zijn. De brandende krant verlichtte de hoofden van de omhoogkijkende mensen, zwijgende mensen in de ban van het schouwspel; hun blik liet de hangende man geen moment los.

Mike voelde wat ergernis tegen de onbekende, die trachtte het lichaam in brand te steken. Hij wendde zich tot een man, die naast hem stond in het donker.

"Dat heeft geen zin," zei hij.

De man liep door zonder te antwoorden.

De kranten-fakkels gingen uit en het plantsoen leek nu volkomen donker te zijn. Maar onmiddellijk werd een andere opgerolde krant aangestoken en bij de voeten gehouden. Mike ging naar een andere toeschouwer.

"Dat heeft geen zin." herhaalde hij. "Hij is nu dood. Ze kunnen hem niets meer doen."

De andere man bromde, maar hield zijn blik op de vlammeende krant gevestigd. "Het is goed werk," zei hij. "Dit bespaart de staat een massa geld en geen gladder advocaten steken er hun neus in."

"Dat vind ik ook," beaamde Mike. "Geen gladder advocaten. Maar het is nergens goed voor om te proberen hem te verbranden." De man bleef naar de vlam staren. "Nou, het kan hem evenmin kwaad doen."

Mike nam het schouwspel in zich op. Hij voelde zich versuft, vond dat hij er niet genoeg van zag. Hier was iets dat hij in zijn herinnering zou willen bewaren, zodat hij er over kon vertellen, maar de suffe vermoeidheid scheen de scherpzinnigheid aan het beeld te ontnemen. Zijn hersenen zeiden hem dat dit een verschrikkelijke en belangrijke zaak was, maar zijn ogen en zijn gevoelens beaamden het niet. Het was iets heel gewoons. Een half uur tevoren, toen hij met de menigte had meegejoeld en gevochten had om een kans om de strop te helpen aantrekken, was zijn gemoed zo vol geweest, dat hij gemerkt had dat hij huilde. Maar nu was alles dood, alles was onwerkelijk; de donkere menigte bestond uit stijve ledenpoppen. In het licht van de vlam waren de gezichten even uitdrukingsloos als stukken hout.

Mike voelde de starheid en de onwerkelijkheid ook in hemzelf. Tenslotte keerde hij zich om en liep het plantsoen uit.

Op het moment dat hij de uitlopers van de menigte verliet, overviel hem een koud gevoel van eenzaamheid. Hij stapte vlug de straat door en wenste dat er iemand naast hem liep. De brede straat was verlaten, leeg, even onwerkelijk als het plantsoen geweest was. De twee stalen strepen van de tramrails strekten zich glimmend uit door de straat, onder de elektrische booglampen, en de donkere winkelramen weerkaatsten de middernachtelijke lichten. Een lichte pijn begon zich voelbaar te maken in Mike's borst. Hij betastte de plek; de spieren waren gekneusd. Toen herinnerde hij het zich weer. Hij bevond zich in de voorste rij toen de menigte de gesloten gevangenisdeur bestormde. Een stormram van veertig man achter elkaar had Mike tegen de deur gesmaakt. Hij had het toen nauwelijks gevoeld en zelfs nu leek de pijn verflauwd door het gevoel van eenzaamheid.

Twee huizenblokken verder hing in vurige neon letters het woord "Bier" boven het trottoir. Mike haastte zich er heen. Hij hoopte, dat daar mensen zouden zijn, en te kunnen praten om deze stilte te verdrijven; en hij hoopte ook, dat die mensen niet bij de lynchpartij zouden zijn geweest.

De kastelein was alleen in zijn kleine kroeg, een kleine man van middelbare leeftijd, met een melancholieke snor en een gezichtsuitdrukking als een oude muis, wijs en slordig en vreesachtig.

Hij knikte vlug toen Mike binnenkwam.

"U ziet er uit of u geslaapwandeld hebt."

Mike keek hem verwonderd aan.

"Precies! Ik voel me ook of ik geslaapwandeld heb."

"Nou, ik kan u een borrel geven, als u er trek in hebt."

Mike aarzelde.

"Nee - ik heb een beetje dorst. Ik zal een biertje nemen. Was u er bij?"

De kleine man knikte weer met zijn muisachtige hoofd.

"Net op het laatst, toen hij al hing en alles voorbij was. Ik verwachtte, dat een heleboel van die lui wel dorst zouden hebben, daarom ging ik terug en opende de zaak. Tot nu toe is er nog niemand geweest, behalve u. Blijkbaar heb ik me vergist."

"Misschien komen ze later," zei Mike. "Er zijn er nog een heleboel in het plantsoen. Maar ze zijn al bekoeld. Een paar van hen proberen hem in brand te steken met kranten. Dat heeft geen zin."

"Geen zie! zei de kleine kastelein. Hij plukte aan zijn dunne snor. Mike schudde een paar aspirine-tabletten in zijn bier en nam een diepe teug.

"Dat doet goed," zei hij, "ik voel me dood-op."

De kastelein leunde over de bar naar hem toe; zijn ogen schitterden.

"Bent u er steeds bij geweest - bij de gevangenis en alles?"

Mike dronk weer; hij staaide in zijn bier en keek naar de parelende belletjes, die opstegen van de tabletten op de bodem van het glas.

"Alles," zei hij. "Ik was een van de eersten die in de gevangenis kwamen en ik hielp bij het optrekken van het touw. Er zijn ogenblikken, dat een burger de wet in eigen handen moet nemen. Anders komen er gladder advocaten bij en zuigen er gif uit."

Het muisachtige hoofd ging heftig op en neer.

"Je hebt verdomd gelijk," zei hij, "advocaten krijgen ze overal uit. Het stond vast dat de nikker schuldig was."

"Vast en zeker! Iemand vertelde mij zelfs bekend had,"

Het hoofd kwam weer over de bar.

"Hoe begon het? Ik kwam pas toen alles voorbij was en toen bleef ik maar een minuut en ging toen terug om de zaak te openen voor het geval er lui zouden zijn, die trek hadden in een glas bier."

Mike dronk zijn glas leeg en schoof het terug om het opnieuw te laten vullen.

"Nou, natuurlijk wist iedereen dat het ging gebeuren. Ik was in een café tegenover de gevangenis. 'k Ben er de hele middag geweest. Er kwam er een naar binnen, die zei: "Waar wachten we nou op?" Nou, toen staken we de straat over en er waren een heleboel lui en er kwamen er nog meer bij. We stonden daar met zijn allen en we schreeuwden. Toen kwam de sheriff naar buiten en hield een toespraak, maar we overschreeuwden hem. Een kerel met een tweëntwintig kaliber geweer liep door de straat en schoot de lantaarns uit. Nou en toen bestormden we de deuren en braken ze open. De sheriff stak geen poot uit om wat te doen. Het zou hem trouwens geen goed gedaan hebben om op een troep eerlijke mensen te schieten, om zo'n duivel van een nikker te redden,"

"Vooral niet, nu de verkiezingen op til zijn," wierp de kastelein er tussen.

"Enfin, de sheriff begon te schreeuwen: "Neem de goeie, jongens! Neem in Jezus' naam de goeie. Hij zit in de vierde cel hiervandaan."

"Het was een beetje om meelij mee te hebben," zei Mike langzaam. "De andere gevangenen waren zo bang! We konden ze zien, door de tralies. Ik heb nog nooit zulke gezichten gezien."

De kastelein schonk zichzelf opgewonden een glaasje whisky in en goot het naar binnen.

"Ik kan het ze niet kwalijk nemen. Stel je voor, dat je zelf voor een maandje zat en dat er een lynch-troep naar binnen kwam. Je zou ook bang zijn dat ze de verkeerde zouden nemen."

"Dat is ook zo. Het was om meelij mee te hebben. Enfin, wij kwamen in de cel van de nikker. Hij stond stijf recht met zijn ogen dicht, alsof hij stomdronken was. Een van de jongens sloeg hem neer en hij kwam weer overeind en toen gaf een ander hem een opstoper en hij viel om en sloeg met zijn hoofd tegen de cementen vloer,"

Mike leunde over de bar en tikte met zijn wijsvinger op het glimmende hout.

"Natuurlijk is het maar een idee van mij, maar ik denk dat hij daardoor dood was. Want ik hielp zijn kleren uittrekken en hij bewoog geen vin en toen we hem opknoopten heeft hij niet één keer geschokt. Nee, man, ik geloof dat hij al die tijd dood was, nadat die tweede knaap hem een pats gegeven had."

"Nou ja, tenslotte komt het op hetzelfde neer."

"Nee, dat is niet waar. Wat je doet moet je goed doen. Het was nou eenmaal voor hem bestemd en nou had hij het ook moeten krijgen."

Mike deed een greep in zijn broekzak en haalde er een rafelig stuk blauw keper uit.

"Dat is een stuk van de broek, die hij aan had."

De kastelein boog zich voorover en onderzocht het lapje. Met een schok boog zijn hoofd zich naar Mike.

"Ik geef je er een dollar voor."

"O nee, dat doe je niet."

"Werkelijk! Ik geef je twee dollar voor de helft er van."

Mike keek hem wantrouwend aan.

"Wat wil je er mee?"

"Hier! Geef me je glas! Neem een biertje voor mijn rekening. Ik spijker het aan de muur met een kaartje er onder. De lui, die hier komen zullen het graag willen zien."

Mike zaagde het stukje stof in tweeën met zijn zakmes en kreeg twee zilveren dollars van de kastelein.

"Ik ken een letter-schilder," zei de kleine man. "Hij komt hier elke dag. Hij zal een aardig klein kaartje voor me maken om er onder te hangen." Hij keek bezorgd. "Denk je dat de sheriff iemand zal arresteren?"

"Natuurlijk niet. Wat heeft hij er aan om deining te maken. Er waren een heleboel kiesstemmen in die troep vanavond. Zodra ze allemaal weg zijn, zal de sheriff de nikker afsnijden en een beetje opknappen."

De kastelein keek naar de deur.

"Ik geloof. dat ik me vergist heb toen ik dacht, dat de lui wat zouden komen drinken. Het wordt laat."

"Ik denk, dat ik maar eens naar huis ga. Ik ben moe."

"Als je naar de Achtste gaat, sluit ik en loop ik een eindje met je mee. Ik woon in de Achtste straat Zuid."

"Zo, dat is maar twee blokken van mijn huis vandaan. Ik woon in de Zesde straat Zuid. Gek, dat ik je nooit in de buurt heb gezien."

De kastelein spoelde Mike's glas om en deed het lange voorschot af. Hij zette zijn hoed op en trok zijn jas aan, liep naar de deur en schakelde het rode neon-licht en de lampen uit. Een ogenblik bleven de twee mannen op het trottoir staan en keken in de richting van het plantsoen. De stad was stil. Er klonk geen gerucht uit het plantsoen. Een politieagent dreutelde een blok verdrup door de straat, en richtte zijn zaklantaarn op de winkelramen.

"Zie je?" zei Mike. "Net of er niks gebeurd is."

"Nou, als de jongens trek hebben gehad in een glas bier, moeten ze ergens anders heengegaan zijn."

"Dat zei ik al," zei Mike.

Ze stapten met stevige pas door de stille straat en bogen af naar het Zuiden, waar de zakenwijk ophield.

"Mijn naam is Welch," zei de kastelein. "Ik ben nog maar twee jaar in deze stad."

Het gevoel van eenzaamheid had Mike weer bevangen.

"Het is gek ...", zei hij, en toen: "Ik ben in deze stad geboren, in hetzelfde huis, waarin ik nou woon. Ik heb een vrouw, maar geen kinderen. We zijn allebei in deze stad geboren. Iedereen kent ons."

Zij passeerden een paar huizenblokken. Ze lieten de winkels achter zich en liepen langs mooie huizen, waar heesters in de tuinen stonden en waar langs de straat geschoren gazons waren.

De schaduwen van de hoge bomen, veroorzaakt door de lantaarns, vielen over het trottoir. Twee honden liepen langzaam voorbij en besnuffelden elkaar.

Welch zei zacht: "Ik vraag me af, wat het voor een soort kerel het was - de nikker, bedoel ik."

Mike antwoordde vanuit zijn eenzaamheid: "De kranten zeiden allemaal dat het een duivel was. Ik lees alle kranten. Ze zeiden het allemaal."

"Ja, ik lees ze ook. Maar daardoor denk je juist over hem. Ik heb een paar aardige negers gekend."

Mike draaide zijn hoofd om en sprak op een toon van protest: "Nou ja, ik heb zelf een paar verdomd geschikte negers gekend. Ik heb met een paar negers gewerkt en ze waren even geschikt als welke blanke ook. Maar het waren geen duivels."

Zijn heftigheid deed Welch een ogenblik zwijgen. Toen zei hij: "Je weet zeker ook niet wat het voor een vent was?"

"Nee - hij stond daar stijf rechtop, met zijn mond dicht en zijn ogen dichtgeknepen, en zijn armen hingen slap. En toen sloeg een van de diongen hem neer. Als je 't mij vraagt was hij al dood toen we hem naar buiten haalden."

Welch kwam dicht naast hem lopen.

"Aardige tuinen hier. Het zal een schep geld kosten om ze in orde te houden."

Hij kwam nog dichterbij, zodat zijn schouder Mike's arm raakte.

"Ik ben nog nooit bij een lynch-partij geweest. Hoe voel je je nou - achteraf?"

Mike ontweek de aanraking.

"Je voelt helemaal niks."

Hij boog het hoofd en versnelde zijn pas. De kleine kastelein moest bijna draven om hem bij te houden. Er stonden hier minder lantaarns. Het was donkerder en veiliger. Mike barstte uit: "Je voelt je min of meer leeg en moe, maar ook een beetje voldaan. Het is of je een goed werk gedaan hebt - maar moe en een beetje slaperig."

Hij vertraagde zijn pas.

"Kijk, er brandt licht in de keuken. Daar woon ik. Mijn oudje is opgebleven voor me."

Hij stond stil voor zijn kleine woning.

Welch stond zenuwachtig naast hem.

"Kom eens naar mijn zaak als je trek hebt in een glas bier, of een borrel. Ik ben open tot middernacht. Ik bedien mijn vrienden goed."

Hij schoot weg als een oude muis.

Mike riep: "Welterusten." Hij liep rond het huis en ging door de achterdeur naar binnen. Zijn magere, kribbige vrouw zat bij de open gashaard om zich te warmen. Zij richtte een beschuldigende blik op Mike, die in de deuropeningen stond. Toen gingen haar ogen breed open en keek aandachtig naar zijn gezicht.

"Je bent bij een vrouw geweest," zei ze hees. "Bij welke vrouw ben je geweest?"

"Je denkt, dat je erg slim bent, nietwaar? Je bent een gewestte bliksem, niet? Waarom denk je, dat ik bij een vrouw geweest ben?"

Ze zei fel: "Denk je dat ik niet aan je gezicht kan zien, dat je bij een vrouw geweest bent?"

"Best," zei Mike, "als je zo slim bent en alles zo goed weet, hoef ik je niks te vertellen. Wacht dan maar op het ochtendblad."

Hij zag twijfel groeien in de ontevreden ogen.

"Was het die nikker?" vroeg zij. "Hebben ze de nikker gekregen? Iedereen zei, dat ze het gingen doen."

"Dat moet je zelf maar zien uit te vinden, als je zo slim bent. Ik vertel je niks," Hij liep de keuken door naar de badkamer. Er hing een kleine spiegel aan de wand. Mike zette zijn pet af en bekeek zijn gezicht.

"Verdomd, ze had gelijk," dacht hij, "Zo voel ik me precies!"

Dit gebeurde een aantal jaren geleden in de provincie Monterey, in Midden-Californië. De Canon del Castilla is een van die valleien in het Santa Lucia-gebergte, die tussen de vele uitlopers en bergkammen in liggen. Vanaf de grote Canon del Castilla lopen een aantal kleine passen naar de bergen; met eiken begroeide ravijnen, met dicht struikgewas. Boven aan het ravijn staat een reusachtig stenen kasteel, met muren en torens, als een van die bolwerken die de kruisvaarders oprichtten langs het pad van hun veroveringen. Alleen een bezoek van dichtbij aan het kasteel toont aan, dat het een vreemde gril van tijd en water en erosie is in de zachte, tot lagen gevormde zandsteen. In de verte is er maar weinig verbeeldingskracht nodig om de vervallen kantelen, de poorten, de torens en zelfs de schietgaten te onderscheiden.

Aan de voet van het kasteel, op de bijna effen bodem van het ravijn, staat de oude boerderij, een verwerde en met mos begroeide hut en een kromgetrokken schuur voor het vee. Het huis is verlaten; de deuren, die heen en weer zwaaien op roestige scharnieren, piepen en slaan 's nachts als de wind omhoog blaast van het kasteel.

Niet veel mensen bezoeken het huis. Soms zwerft er een troep jongens door de kamers, kijkt in de lege kasten en daagt luikeels de spoken uit, waarvan zij bestaan niet kennen.

Jim Moore, die de eigenaar is van het land, heeft niet graag mensen in de buurt van het huis. Hij komt aanrijden van zijn nieuwe huis, verderop in de vallei en jaagt de jongens weg. Hij heeft bordjes met "Verboden Toegang" op zijn hekken gezet om nieuwsgierige mensen er buiten te houden. Soms denkt hij er over om het oude huis te verbranden, maar dat verbiedt een vreemde en hechte relatie met de zwaaiende deuren, de blinde en verlaten vensters, de verwoesting. Als hij het huis zou verbranden, zou hij een groot en belangrijk deel van zijn leven vernietigen. Hij weet, dat als hij met zijn dikke en nog altijd knappe vrouw naar de stad gaat, de mensen zich omdraaien en hem met ontzag en enige bewondering nakijken.

Jim Moore werd in het oude huis geboren en groeide er in op. Hij kende iedere gevlamde en verwerde plank van de hut, elke vervallen troeg. Toen hij dertig was waren zijn moeder en zijn vader allebei dood. Hij vierde zijn meerderjarigheid door een baard te laten staan. Hij verkocht de varkens en besloot ze nooit meer te houden. Ten slotte kocht hij een mooie Guernsey stier om zijn veestapel te verbeteren en hij begon 's zaterdagsavonds naar Monterey te gaan om zich daar te bedrinken en om er te praten met de luidruchtige meisjes van de Drie Sterren.

Binnen het jaar trouwde Jim Moore met Jelka Sepic, een Joegoslavisch meisje, de dochter van een zware en geduldige boer uit Pine Canyon. Jim was niet trots op haar buitenlandse familie, op haar vele broers en zusters, neven en nichten, maar hij was verrukt door haar schoonheid. De ogen van Jelka waren groot en vragend als die van een hinde. Haar neus was klein en goedgevormd en haar lippen waren rood en zacht. De huid van Jelka was iedere keer weer een schok voor Jim, want van nacht tot nacht verzon hij hoe mooi die was. Zij was zo glad en rustig en zacht en zo 'n goede huisvrouw, dat Jim vaak met afkeer dacht aan de raad van haar vader op de trouwdag. De oude man, tranerig en opgeblazen van het feestbier, porde Jim met zijn elleboog in zijn ribben en grijnsde veelbetekend, zodat zijn kleine, donkere ogen bijna verdwenen achter de dikke, gerimpelde oogleden.

"Wees niet grote gek," zei hij. "Jelka is Slavisch meisje. Hij is niet als Amerikaans meisje. Als hij slecht is, sla hem. Als hij te lang goed is, sla hem ook. Ik sla mijn mamma. Papa sloeg mijn mamma. Slavisch meisje! Hij houdt niet van man, dat hem niet rot slaat."

"Ik zou Jelka nooit slaan," zei Jim.

De vader giechelde en porde hem weer met zijn elleboog.

"Wees niet grote gek," waarschuwde hij. "Op een keer zul je zien." Hij schommelde terug naar het biervat.

Jim ontdekte spoedig genoeg, dat Jelka anders was dan Amerikaanse meisjes. Zij was heel rustig. Zij sprak nooit het eerst, beantwoorde alleen zijn vragen en dan nog met korte, zachte antwoorden. Zij leerde haar man, zoals zij stukken uit de bijbel leerde. Nadat zij een poosje getrouwd waren, hoefde Jim nooit naar het een of ander te vragen of Jelka had het al voor hem klaar, voordat hij iets kon zeggen. Zij was een goede vrouw, maar hij had geen gezelschap aan haar. Zij praatte nooit. Haar grote ogen volgden hem en als hij glimlachte, glimlachte zij soms ook, een verre en verholde glimlach. Haar brei- en naaiwerkjes waren eindeloos. Zij zat maar en keek naar haar wijze handen en zij scheen met verbazing en trots deze kleine, blanke handen, die zulke mooie en nuttige dingen konden doen, te zien. Zij was zozeer als een dier, dat Jim soms op haar hoofd en op haar hals klopte in dezelfde impuls, die hem een paard deed strelen.

In huis was Jelka een wonder. Onverschillig hoe laat Jim thuiskwam van het land, altijd was het eten klaar en stond dampend op hem te wachten. Zij keek toe terwijl hij at en schoof de schotels, die hij wilde hebben naar hem toe en vulde zijn kopje als het leeg was.

In het begin van hun huwelijk vertelde hij haar dingen, die voorvielen op de boerderij, maar zij glimlachte tegen hem zoals een vreemdeling doet, die hoffelijk wil zijn, ook al verstaat hij het niet. "De hengst heeft zichzelf gewond aan het prikkeldraad," zei hij. En zij antwoordde "ja", met een neerwaartse stembuiging, die noch een vraag, noch een blijk van belangstelling was.

Hij werd zich al gauw bewust, dat hij op geen enkele wijze met haar in contact kon komen. Als zij al een eigen leven had, dan was dit zo ver weg dat het buiten zijn bereik viel. De slagboom in haar ogen was er een, die niet verwijderd kon worden, want hij was noch vijandig, noch opzettelijk.

's Nachts streelde hij haar sluike, zwarte haren en haar ongelooflijk gladde, goudkleurige schouders en zij murmelde een weinig van genoegen. Alleen in de climax van zijn omhelzing scheen zij een eigen leven te hebben, wild en hartstochtelijk. En onmiddellijk daarna werd zij weer de waakzame en pijnlijk plichtsgetrouwe echtgenote.

"Waarom praat je nooit met me?" vroeg hij ... Wil je niet met me praten?"

"Ja," zei zij. "Wat wil je dat ik zeg?" Zij sprak de taal van zijn ras vanuit een geest die vreemd was aan zijn ras.

Toen er een jaar voorbij was begon Jim te hunkeren naar het gezelschap van vrouwen, het uitwisselen van gebabbeld, de scherpe, plezierige beledigingen, de door schaamte toegespitste vulgariteit.

Hij begon weer naar de stad te gaan en te drinken en te spelen met de luidruchtige meisjes van de Drie Sterren. Zij mochten hem daar graag om zijn flinke, beheerste gezicht en om zijn bereidheid om te lachen.

"Waar is je vrouw?" vroegen zij.

"Thuis op stal?" antwoordde hij. Het was een nimmer falende grap.

's Zaterdagmiddags zadelde hij een paard en nam een geweer mee voor het geval dat hij een hert zou zien. Altijd vroeg hij: "Je vindt het toch niet erg om alleen te blijven?"

"Nee. Ik vind het niet erg."

Opeens vroeg hij: "Stel dat er eens iemand kwam?"

Haar blik werd een ogenblik scherper. Toen glimlachte zij. "Ik zou ze wegsturen," zei zij.

"Ik ben morgen om een uur of twaalf terug. Het is te ver om vannacht te rijden." Hij voelde dat zij wist waar hij heen ging, maar zij protesteerde nooit en gaf ook nooit enig teken van misnoegen.

"Je zou een kind moeten hebben." zei hij.

Haar gezicht lichtte op. "Eens zal God goed zijn." zei zij gretig.

Hij was begaan met haar eenzaamheid. Als zij maar omgang had gehad met de andere vrouwen uit de vallei, dan zou zij minder eenzaam zijn geweest. Maar zij kon niet goed bezoeken afleggen. Een keer per maand spande zij de paarden voor het vierwielige karretje en ging een middag doorbrengen bij haar moeder en met de troep broers en zusters, neven en nichten, die in het huis van haar vader woonden.

"Je zult een plezierige middag hebben." zei Jim tegen haar. "Jullie zullen de hele middag als een stel eenden jullie krankzinnige taaltje snateren. Je zult giechelen met die grote opgeschoten neef van je met zijn verleggen gezicht. Als ik iets op je aan te merken had, dan zou ik je een verdorpe vreemdelinge noemen." Het schoot hem te binnen hoe zij het brood zegende met een kruisteken voor zij het in de oven schoof, hoe zij iedere avond voor haar bed neerknielde en dat zij een heiligenprent in de kast aan de muur had geprikt.

Op een zaterdag, in een hete stoffige junimaand, maaide Jim haver op het plateau. De dag was lang. Het was over zessen toen de maaimachine de laatste schoof omwierp. Hij reed de machine het erf op en zette haar in de gereedschappenshuur. Daar spande hij de paarden uit en bracht ze naar buiten om gedurende de zon van de heuvels te grazen. Toen hij de keuken binnentrad zette Jelka juist zijn avondmaal op tafel. Hij waste zijn handen en zijn gezicht en ging zitten om te eten.

"Ik ben moe," zei hij, "maar ik denk dat ik toch naar Monterey zal gaan. Het is volle maan."

Haar zachte ogen glimlachten.

"Ik zal je eens wat vertellen," zei zij. "Als je zin hebt, dan span ik een wagen in en neem je mee."

Zij glimlachte weer en schudde haar hoofd. "Nee, de winkels zijn dan toch al gesloten. Ik blijf liever thuis."

"Nu, goed, dan zadel ik het paard. Ik had eigenlijk niet willen gaan. Het vee is allemaal buiten. Misschien kan ik gemakkelijk een paard vinden. Weet je zeker, dat je niet wilt gaan?"

"Als het vroeger was en ik niet van de winkels gaan - maar het zal tien uur zijn voor je er bent."

"O nee, nou, in ieder geval zal ik er te paard niet veel later dan negen uur zijn."

Haar mond glimlachte voor zich uit, maar haar ogen sloegen hem gade of hij soms nog iets wenste. Misschien omdat hij moe was van de lange werkdag vroeg hij: "Waar denk je aan?"

"Waar ik aan denk? Ik herinner mij, dat je dat bijna iedere avond vroeg toen we pas getrouwd waren."

"Maar waar denk je nu aan?" hield hij geërgerd aan.

"O, ik denk aan de eieren onder de zwarte kippen." Zij stond op en ging naar de grote kalender aan de muur. "Zij zullen morgen uitkomen, of misschien maandag."

Het was bijna donker toen hij klaar was met scheren en zijn blauw serge pak en zijn nieuwe laarzen aan had. Jelka had de vaat gewassen en opgeruimd. Toen Jim door de keuken liep zag hij, dat zij de lamp op de tafel bij het raam had gezet en dat zij er naast zat te breien aan een bruinwollen sok.

"Waarom zit je daar vanavond?" vroeg hij. "Anders zij je altijd hier. Je doet soms rare dingen."

Langazaam sloeg zij haar ogen op van haar wellevende handen.

"De maan," zei zij bedaar. "Je zei, dat het volle maan zou zijn. Ik wil haar zien opkomen."

"Maar je bent mal. Dat kun je niet zien uit dit raam. Ik dacht dat je beter richting kon bepalen."

Zij glimlachte dromerig. "Dan zal ik uit het raam van de slaapkamer kijken."

Jim zette zijn zwarte hoed op en ging naar buiten. Door de donkere lege stal lopend nam hij een halster van het rek. Op de met gras begroeide helling van de heuvel floot hij hoog en schel. De paarden hielden op met grazen en kwamen langzaam naar hem toe en bleven op twintig voet afstand staan. Behoedzaam naderde hij zijn vloer en gleed met zijn hand over de romp omhoog naar de hals. De halsterriem klikte in de gesp. Jim keerde zich om en leidde het paard terug naar de stal. Hij wierp er zijn zadel op en snoerde dit vast, schoof de teugels met zilverbeslag over de rechtopstaande oren, bespote de keelriem dicht, knoopte de lasso om de hals van de ruïn en bevestigde het uiteinde aan de zadellijen. Toen liet hij de halster schieten en leidde het paard naar het huis. Een stralende kroon van zachtrood licht hing boven de heuvels in het Oosten. De volle maan zou opkomen voor het daglicht geheel uit de vallei verdwenen was.

In de keuken zat Jelka nog altijd bij het raam te breien. Jim liep naar de hoek van het vertrek en pakte zijn karabijn. Terwijl hij kogels in het magazijn deed, zei hij: "De stralen van de maan zijn al te zien boven de heuvels. Als je de maan wilt zien opkomen. kun je nu beter naar buiten gaan. Zij zal mooi rood zijn bij het opkomen."

"Dadelijk," antwoordde zij, "als ik hier aan het eind ben." Hij ging naar haar toe en klopte haar op het hoofd.

"Goeienavond. Ik zal waarschijnlijk morgen om een uur of twaalf terug zijn." Haar gesluisde zwarte ogen volgden hem toen hij de deur uit ging.

Jim stak het geweer in de houder van zijn zadel en steeg in het zadel. Hij stuurde zijn paard de vallei in. Aan zijn rechterzijde kwam van achter de donker wordende heuvels de grote rode maan snel omhoog. Het dubbele licht van het nagloeien van de dag en van de opkomende maan maakte de omtrekken van de bomen zwarter en gaf de heuvels een nieuw, mysterieus perspectief. De donkere eiken glansden en gloeiden en de schaduw er onder was zwart als fluweel. Een reusachtige langbenige schaduw van een paard en een halve man reed ter linkerzijde en erge, zins vooruit met Jim mee. Van de boerderijen, dichtbij en in de verte, vloort het geluid van honden en de haren kraaiden, omdat zij dachten dat er - te snel - een nieuwe dag was aangebroken. Jim bracht de ruïn in draf. De kletterende hoefslagen werden weerkaatst door het kasteel achter hem. Hij dacht aan Blonde May in de Drie Sterren in Monterey. "Ik zal laat zijn. Misschien heeft een ander haar al," dacht hij. De maan was nu geheel boven de heuvels uit gekomen.

Jim had een mijl afgelegd, toen hij het roefgetrappel hoorde van een paard dat hem tegemoet kwam. Een ruiter galopperde naderbij en hield stil. "Ben jij het, Jim?"

"Ja. O hallo George."

"Ik was juist op weg naar je huis. Ik wou je vertellen ... Je weet toch de bron aan de bovenkant van mijn land?"

"Ja, die weet ik."

"Nu, daar was ik vanmiddag. Ik vond er een uitgebrand kampvuur en de kop en de poten van een kalf. De huid lag in het vuur, maar verbrand maar ik tok hem er uit en jouw merk stond er op."

"Verduiveld." zei Jim. "Hoe lang was het vuur al uit?"

"De grond was nog warm onder de as. Gisteravond, vermoed ik. Kijkt, Jim, ik kan niet met je mee gaan. Ik moet naar de stad maar ik vind, dat ik het je moest vertellen. dan kon je eens gaan kijken."

Kalm vroeg Jim: "Heb je enig idee hoeveel mannen het zijn?"

"Nou, ik heb niet nauwkeurig getekend."

"Nee. Ik geloof, dat ik beter eens een kijkje kan gaan nemen. Ik was ook op weg naar de stad. Maar als er dieven aan het werk zijn voel ik er weinig voor om nog meer vee te verliezen. Ik zal jouw land oversteken. als het goed vindt. George."

"Ik zou wel met je meegaan. maar ik moet naar de stad. Heb je een geweer bij je?"

"O ja. Bedankt voor de boodschap."

"Niets te danken. Rijd maar heen waar je wilt. Goedenavond."

De buurman wendde de teugel en galopperde teerug in de richting waaruit hij gekomen was.

Enkele ogenblikken zat Jim in het maanlicht naar zijn gerekte schaduw te kijken. Hij haalde zijn geweer uit de houder, deed een kogel in de kamer en legde het geweer dwars over zijn zadel.

Hij ging aan de linkerkant de weg af, reed de helling op, door de kloof met de eiken, over de met gras begroeide heuvelrug en aan de anderen kant omhoog in de volgende bergkloof.

Binnen een half uur had hij het verlaten kamp gevonden. Hij draaide de zware, leerachtige kalfskop om en betastte de tong om aan de droogte te voelen hoe lang het kalf dood was. Hij streek een lucifer aan en keek naar zijn merk op de halfverbrande huid. Ten slotte steeg hij weer te paard en reed over de kale heuvels naar zijn eigen land.

Er waaide een warme zomerwind op de heuveltoppen. De maan verloor haar rode kleur bij het hoger klimmen en kreeg de kleur van sterke thee. Tussen de heuvels huilden de coyotes en de honden op de boerderijen beneden hielden hen gezelschap met hartbrekend gejuik. De donkere eiken en het gele zomergras lieten hun kleuren zien in het maanlicht.

Jim volgde het geluid van de koeienherten naar zijn luisterde en vond ze rustig grazend, met een paar bellen er bij. Hij kusterde of hij, voortgedragen door de wind, het geluid van paardenhoeven of stemmen van mannen hoorde. Het was over elf toen zijn paard de richting van zijn huis uit dreef. Hij reed om de westelijke toren van het zandstenen kasteel heen, door de schaduw en toen weer in het maanlicht. Beneden glansden met de daken van zijn stal en zijn huis. Het venster van de slaapkamer weerkaatste een lichtstreep. De grazende paarden hieven hun koppen op toen Jim over het grasveld kwam aanrijden. Hun ogen glinsterden roodachtig toen zij hun koppen omwendden.

Jim had bijna de omheining bereikt toen hij een paard hoorde stampen in de stal. Zijn hand rukte aan de teugel. Hij luisterde. Weer klonk het gestamp in de stal. Jim hief zijn geweer op en steeg stil van zijn paard. Hij liet het paard los en sloop naar de stal.

In het donker kon hij het malen van de paardentanden horen bij het hooi vreten. Hij liep de stal door totdat hij bij de box kwam. Na een ogenblik te hebben geluisterd streek hij een lucifer aan op de kolf van zijn geweer. Een gezadeld en gebreideld paard was in de box vastgebonden. Het bit was onder de kin geschoven en de zadellijen was losgemaakt. Het paard hield op met eten en keerde zijn kop naar het licht.

Jim blies de lucifer uit en liep snel de stal uit. Hij ging op de rand van de paardentrog zitten en staarde in het water. Zijn gedachten kwamen zo langzaam, dat hij ze onder woorden bracht en ze fluisterend uitsprak.

"Zal ik door het raam kijken? Nee. Mijn hoofd zou een schaduw in de kamer werpen." Hij keek naar het geweer in zijn hand. Waar het vaak beetgepakt was, was de zwarte vernis afgesleten en glansde het metaal zilverig.

Eindelijk stond hij vastbesloten op en ging op het huis toe. Bij het trapje probeerde een uitgestoken voet zorgvuldig iedere plank vóór hij er zijn gewicht op zette. De drie honden kwamen onder het huis vandaan en schudden zich, rekten zich uit en snuffelden; zij kwispelden met hun staarten en gingen weer slapen.

De keuken was donker, maar Jim wist ieder meubelstuk te staan. Hij stak zijn hand uit en raakte de rand van de tafel, de rug van een stoel en het handdoekenrekje onder het gaan. Hij ging zo stil de kamer door, dat hij zelf alleen maar zijn adem, het ritselen van zijn broekspijpen tegen elkaar en het tikken van het hooiselen in zijn zak kon horen. De deur van de slaapkamer stond open en er viel een streep maanlicht door op de vloer van de keuken. Eindelijk bereikte Jim de deur en keek naar binnen.

Het maanlicht scheen op het witte bed. Jim zag Jelka op haar rug liggen met een van haar zachte, naakte armen over haar voorhoofd en haar ogen. Hij kon niet zien wie de man was, want zijn gezicht was afgewend. Jim stond met ingehouden adem te kijken. Toen schokte Jelka in haar slaap en de man draaide zijn hoofd om en zuchtte. Het was Jelka's neef, haar opgeschoten, verlegen neef.

Jim keerde zich om en sloop snel terug door de keuken en het achtertrapje af. Hij liep over het erf weer naar de trog en ging op de rand zittend. De maan was wit als kalk en spiegelde zich in het water, en verlichtte de strootjes en gerstekorrels die van de paardenbekken waren afgevallen. Hij zag een watersalamander liggen op het mos op de bodem van de trog.

Hij snikte een paar maal, droge, harde, gesmoorde snikken en vroeg zich af waarom, want zijn gedachten waren bij de met gras begroeide heuveltoppen en de enzame zomerwind, die er over blies.

Toen dacht hij aan de manier waarop zijn moeder een emmer placht op te houden om het bloed op te vangen als zijn vader een varken slachtte. Zij stond er zo ver mogelijk vandaan en hield de emmer op armslengte om te voorkomen dat er spatten op haar kleren zouden komen.

Jim drompelde zijn hand in de trog en raakte de maan tot gebroken, draaiende stroompjes licht. Hij maakte zijn voorhoofd nat met zijn vochtige handen en stond op. Ditmaal bewoog hij zich niet zo stil. Maar hij liep op zijn tenen de keuken door en bleef in de deur van de slaapkamer staan. Jelka bewoog haar arm en deed haar ogen een weinig open. Toen sprongen zij wijd open, zij glinsterden vutdrukkig. Jim keek haar in de ogen; zijn gezicht was zonder uitdrukking. Er liep een kleine druppel uit Jelka's neus, die bleef hangen in de holte van haar bovenlip. Zij staarde naar hem.

Jim spande de haan van zijn geweer. De metalen klik klonk door het huis. De man op het bed bewoog zich onrustig in zijn slaap. Jims handen beefden. Hij bracht het geweer naar zijn schouder en hield het er stevig tegen aangedrukt, opdat het niet zou schudden. Over de vizierkorrel heen zag hij het kleine, witte vierkant tussen de wenkbrauwen en de haren van de man. De loop trilde even en kwam toen tot rust.

De knal van het geweer scheurde door de lucht. Jim, die nog altijd langs de loop keek, zag het hele bed schokken onder de slag. Er was een klein zwart gat, waaruit geen bloed kwam, in het voorhoofd van de man. Maar aan de achterkant deed de kogel beenderen en hersens tegen het kussen spatten.

De neef van Jelka maakte een gorgelend geluid. Zijn handen kwamen onder de dekens vandaan als grolend, witte spinnen en zij liepen een ogenblik, sidderden toen en bleven stil liggen.

Langaam richtte Jim zijn blik weer op Jelka. Haar neus liep. Haar blik was van hem naar het einde van de geweerloop gegaan. Zij jammerde zachtjes, als een jonge hond die het koud heeft.

In paniek keerde Jim zich om. Zijn hakken sloegen op de keukenvloer, maar buiten liep hij langzaam weer naar de watertrog. Hij had een zoute smaak in zijn keel en zijn hart bonsde pijnlijk. Hij zette zijn hoed af en omdpelde zijn hoofd in het water. Toen leunde hij voorover en draakte op de grond. In het huis kon hij Jelka horen bewegen. Zijn jankte als een jonge hond. Jim richtte zich wrak en duizelig op.

Vermoeid liep hij de omheinde ruimte door naar de weide. Zijn gezadeld paard kwam toen hij floot. Werktuiglijk maakte hij de zadellijen vast, steeg op en reed weg, de weg door naar de vallei. De gedrongen, zwarte schaduw ging met hem mee onder hem. De maan zette zijn weg voort, hoog en wit. De onrustige honden blaften eenontig.

Bij het aanbreken van de dag reed er een vierwielig wagentje met twee paarden het erf op en joeg de kuikens voor zich uit. Een hulpschierf en een coroner zaten op de bok. Jim Moore, half liggend tegen zijn zadel aan, in de wagen zelf. Zijn vermoede ruïn liep er achter. De sheriff zette de rem aan en wond de teugels er om heen. De mannen klompen van de wagen af.

Jim vroeg: "Moet ik mee naar binnen? Ik ben te moe en te overspannen om het nu te zien."

De coroner trok zijn lip op en dacht na. "Och, ik geloof het niet. Wij zullen wel eens rondkijken."

Jim slenterde weg in de richting van de trog. "Zeg," riep hij, "ruim de boel een beetje op, wil je?"

De mannen gingen het huis in.

Binnen een paar minuten kwamen zij weer naar buiten, het verstijfde lichaam tussen zich in dragend. Het was in een gewatteerde deken gewikkeld. Zij legden het voorzichtig in de wagen.

Jim kwam naar hen toe. "Moet ik nu mee naar binnen?"

"Waar is uw vrouw, mijnheer Moore?" vroeg de hulpschierf.

"Ik weet het niet," zei hij vermoede. "Ze is ergens in de buurt."

"Weet u zeker dat u haar niet ook gedood hebt?"

"Nee. Ik heb haar niet aangeraakt. Ik zal haar wel vinden en haar vanmiddag meebrengen. Daar wil zeggen, als u niet wilt dat ik nu met u meege."

"We hebben uw bekenenis," zei de coroner. "En bij God, we hebben ook ogen, nietwaar, Will? Natuurlijk wordt u formeel van moord beschuldigd, maar dat zal wel weer worden ingetrokken. Dat gebeurt altijd in dit deel van het land. Behandel uw vrouw een beetje zachtmoedig, mijnheer Moore."

"Ik zal haar niets doen," zei Jim.

Hij stond de weghotsende wagen na te kijken. Onwillig schopte hij in de modder. De hete jamuzon kroop boven de heuvels uit en blikkerde vals op het slaapkamerraam.

Jim ging langzaam het huis binnen en kwam terug met een lange, met lood bezwaarde zweep. Hij stak het erf over en ging de stal in. Toen hij de ladder opklom naar de hooizolder, hoorde hij het hoge jammeren als van een jonge hond beginnen.

Toen Jim de stal weer uit kwam droeg hij Jelka over zijn schouder. Bij de watertrog zette hij haar teder op de grond. Haar haar was bezaaid met sprietjes hooi. De rug van haar blouse zat vol bloedstrepen.

Jim maakte zijn bonte zakdoek nat en waste haar kapotte lippen en haar gezicht en streek haar haar naar achteren. Haar gesluisde, donkere ogen volgden elke beweging die hij maakte.

"Je hebt me pijn gedaan," zei zij. "Je hebt me heel veel pijn gedaan."

Hij knikte ernstig. "Zoveel als ik maar kon, zonder je dood te slaan."

De zon scheen heet op de grond. Een paar bromvliegen zoemden rond, op zoek naar het bloed.

Jelka's gezwellen lippen poogden te glimlachen. "Heb je al ontbeten?"

"Nee," zei hij. "niets."

"Wel, dan zal ik een paar eieren voor je bakken." Zij kwam moeizaam overeind.

"Laat mij je helpen," zei hij. "Ik zal je helpen om je blouse uit te trekken. Zij kleeft aan je rug vast. Het zal pijn doen."

"Nee. Ik zal het zelf doen." Haar stem had een vreemde werkklank. Haar donkere ogen waren een ogenblik warm op hem gericht en toen keerde zij zich om en hinkte het huis binnen.

Jim uit wachtte, zittend op de rand van de watertrog. Hij zag de rook uit de schoorsteen komen en recht opstijgen in de lucht. Een poosje later riep Jelka hem vanaf de keukendeur. "Kom, Jim. Je ontbijt."

Vier gebakken eieren en vier dikke plakken spek lagen op een verwarmde schotel voor hem gereed. "De koffie is direct klaar," zei zij.

"Eet jij niet?"

"Nee. Nu niet. Mijn mond doet te veel pijn."

Hongerig at zijn eieren op en toen keek hij naar haar. Haar zwarte haar was gladgekamd. Zij had een schone witte blouse aan.

"We gaan vanmiddag naar de stad," zei hij. "Ik ga hout bestellen. We zullen een nieuw huis bouwen, verderop in de vallei."

Haar blik dwaalde naar de dichte slaapkamerdeur en toen weer terug naar hem.

"Ja," zei zij. "Dat zal goed zijn." En toen, na een poosje: "Krijg ik nog meer met de zweep hiervoor?"

"Nee, hiervoor niet meer."

Haar ogen glimlachten. Zij ging op een stoel naast hem zitten en Jim stak zijn hand uit en streelde haar haar en haar nek.

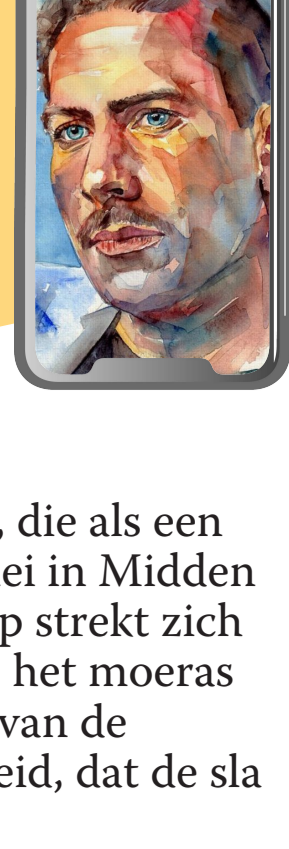

Bulbboek

John Steinbeck

De lange vallei

JOHNNY DE BEER

Het dorp Loma is gebouwd op een lage, ronde heuvel, die als een eiland oprijst in de vlakke opening van de Salinas Vallei in Midden Californië. In het Noorden en het Oosten van het dorp strekt zich mijlverre een zwart moeras uit, maar in het Zuiden is het moeras drooggelegd. Vruchtbaar groenteland is het resultaat van de drooglegging geweest, land zo zwart van vruchtbaarheid, dat de sla en bloemkolen er tot reuzen groeien.

De eigenaars van het moeras in het Noorden begonnen zich over het zwarte land te verspreiden. Zij sloten zich aan en vormden een comité voor drooglegging. Ik werkte voor de maatschappij die het contract sloot om een kanaal te graven. De drijvende kraan arriveerde, werd in elkaar gezet en begon een gleuf open water door het moeras te vreten.

Ik probeerde een poosje in de drijvende keet te wonen met het werkvolk, maar de muskieten, die in wolken boven de baggermachine hingen en de zware, ongezonde mist, die iedere avond uit het moeras opkroop en dicht over de grond voortgleed, dreef mij naar het dorp Loma, waar ik een gemeubelde kamer huurde, de naargestigste die ik ooit heb gezien, in het huis van mevrouw Ratz. Ik had wel verder kunnen zoeken, maar het feit dat mijn post op het adres van mevrouw Ratz kwam, gaf de doorslag. Per slot van rekening sloop ik alleen maar in de kale, koude kamer. Mijn maaltijden gebruikte ik in de kombuis van de drijvende barak.

Er kwamen niet meer dan tweehonderd mensen in Loma. De Methodistenkerk heeft de hoogste plek op de heuvel, haar torenspits is mijlverre zichtbaar. Twee kruidenierswinkels, een handel in ijzerwaren, een oud gebouwtje van de vrijmetselaars en de Buffalo Bar vormen de publieke gebouwen. Op de hellingen van de heuvels staan de kleine, houten huizen van de bevolking en op de rijpe, zuidelijke plateau's de huizen van de grondbezitters, kleine erven, meestal ontsloten door hoge muren van gesnoeide cipressen om de hevige avondwinden buiten te sluiten.

Men kon 's avonds niets anders doen in Loma dan naar de kroeg gaan, een oud houten gebouwtje met zwaaiende deuren en een houten afdak. Noch het drankverbod, noch de intrekking daarvan, hadden daar de zaken, de klanten of de kwaliteit van de whisky veranderd. In de loop van de avond kwam iedere mannelijke inwoner van Loma boven de vijftien minstens één keer naar de Buffalo Bar, dronk er een borrel, praatte een poosje en ging naar huis.

Dikke Carl, de eigenaar, begroette iedere nieuwe bezoeker met een flegmatieke knorrigheid, die niettemin vertrouwelijkheid en ongenierlijkheid uitlokte. Zijn gezicht was zuur, zijn tonen afgesproken vriendelijk en toch ... ik weet niet hoe hij het deed. Ik weet dat ik een warm en dankbaar gevoel had, toen Dikke Carl mij goed genoeg kende om mij zijn zure varkenstronie toe te keren en enigszins ongeduldig te zeggen: "Wel, wat zal het zijn?" Hij vroeg dat altijd, ofschoon hij alleen maar whisky schonk en maar één soort whisky. Ik heb hem ronduit zien weigeren om er een beetje citroensap in te persen voor een vreemdeling. Dikke Carl hield niet van flauwe kunsten. Hij droeg een grote handdoek om zijn middel geknoopt, waarmee hij de glazen overwreef onder het rondlopen. De vloer was van kale planken, bestrooid met zaagsel, de bar een oude winkeltoonbank, de stoelen waren hard en recht; de enige versiering waren de aanplakbiljetten en kaartjes en wandplaten, aan de muur geprikt door kandidaten voor verkiezingen, handelslui en veiligheidsagents. Sommige daarvan waren vele jaren oud. Het plakkaat van sheriff Rittal verzocht nog altijd om herverkiezing, ofschoon Rittal al zeven jaar dood was.

Zelfs in mijn herinnering is de Buffalo Bar nog altijd iets verschrikkelijks, maar als je 's avonds door de straten liep, over de houten trottoirs, als de lange uitlopers van de mist als wapperende, vuile vlaggen je in het gezicht sloegen, als je ten slotte de draaiendeuren van Dikke Carl open duwde en de mannen zag zitten praten en drinken, en Dikke Carl kwam naar je toe, dan leek het er heel gezellig. Je kon er niet aan ontkomen.

Er werd een tam spelletje poker gespeeld. Timothy Ratz, de man van mijn hospita, speelde patience, waarbij hij nogal vals speelde, omdat hij alleen maar een borrel nam als hij uitkwam. Ik heb het hem vijf keer achter elkaar uit zien krijgen. Als hij won stapelde hij de kaarten netjes op, ging staan en stapte met grote waardigheid naar de bar. Dikke Carl, die het glas al half volgeschonken had voor hij bij de toonbank kwam, vroeg: "Wat zal het zijn?"

"Whisky," zei Timothy ernstig. In het langwerpige vertrek zaten de mannen van de boerderijen en uit het dorp op de rechtte harde stoelen, of stonden tegen de oude toonbank geleund. Er klonk een zacht, eentonig gegons van stemmen, behalve in de tijd van verkiezingen of van grote bokswedstrijden; dan waren er soms toespraken of luidelekes verkondigde mening.

Ik had er een hekel aan om naar buiten te gaan in de vochtige nacht en in de verte in het moeras het gesputter te horen van de dieselmotor op de baggermachine en het geluid van de emmers en dan naar mijn eigen trieste kamer te gaan in het huis van mevrouw Ratz.

Spoedig na mijn aankomst in Loma knoopte ik betrekkingen aan met May Romero, een aardig half-Mexicaans meisje. Soms wandelde ik 's avonds met haar de zuidelijke helling van de heuvel af wat de smerige mist ons terugdreef naar het dorp. Nadat ik haar thuis had gebracht ging ik nog een poosje naar de bar.

Op een avond zat ik daar te praten met Alex Hartnell, de eigenaar van een aardige, kleine boerderij. Wij hadden het over het vissen op zwarte baars, toen de deur openging en weer dicht zwaaide. Er viel een stilte over de mannen in het vertrek. Alex knikte naar mij en zei: "Het is Johnny de Beer." Ik keek om.

Zijn naam beschreef hem beter dan ik het kan. Hij zag er uit als een grote, domme, glimlachende beer. Zijn zwarte, warrige hoofd knikbolde naar voren en zijn lange armen hingen omlaag, alsof hij eigenlijk op vier poten had moeten lopen en alleen maar bij wijze van kunststukje overeind stond. Zijn benen waren kort en krom en eindigden in vreedse, vierkante voeten. Hij was gekleed in donkerblauw katoen, maar hij was blootsvoets; zijn voeten schenen niet mismaakt te zijn, maar zij waren vierkant, even breed als zij lang waren. Hij stond in de deuropening en zwaaide stotend met zijn armen, op de manier van idioten. Op zijn gezicht lag een dwaze, gelukkige glimlach. Hij bewoog zich naar voren en ondanks zijn omvang en zijn plompheid was het alsof hij kroop. Hij bewoog zich niet als een mens, maar als een nachtdier, dat naar een prooi zoekt. Bij de bar bleef hij staan, zijn kleine, heldere ogen gingen vol afwachting van gezicht tot gezicht en hij vroeg:

"Whisky?"

Men was in Loma niet bijzonder scheutig. Af en toe gaf iemand wel eens een borrel aan een ander, als hij er zo goed als zeker van was, dat hij er onmiddellijk een zou terugkrijgen. Ik was verbaasd toen een van de zwijgende mannen een muntstuk op de toonbank legde. Dikke Carl vulde het glas. Het monster nam het op en verzwoeg de whisky.

"Wat voor de donder ..." begon ik. Maar Alex schudde met zijn hoofd en zei: "Ssst."

Toen begon er een vreemde pantomime. Johnny de Beer ging naar de deur en kwam toen terugkrijpen. De dwaze glimlach verdween ogenblik van zijn gezicht. In het midden van het vertrek ging hij op zijn buik liggen. Er kwam een stem uit zijn mond, een stem die mij bekend voorkwam.

"Maar je bent veel te mooi om in zo'n smerig dorp te wonen." De stem steg tot een zachte toon, met een heel licht accent. "Je kunt me nog meer vertellen."

Ik weet zeker dat ik bijna flauw viel. Het bloed bonsde in mijn oren. Ik bloosde. Het was mijn stem, die uit de mond van Johnny de Beer kwam, mijn woorden, mijn intonatie. En toen was het de stem van Mae Romero, nauwkeurig. Als ik de man op de vloer niet had gezien, zou ik haar hebben aangeropen. Het gesprek ging voort. Zulke dingen klinken dwaas als iemand anders ze zegt. Johnny de Beer ging door, of ik kan beter zeggen: Ik ging door. Hij zei bepaalde dingen en maakte geluiden. Geleidelijk keerden de gezichten van de mannen zich van Johnny de Beer naar mij toe en zij grijnsden tegen mij. Ik kon niets doen. Ik wist, dat als ik probeerde om hem te laten ophouden, ik in de eenheidspartij verwikkeld zou raken en dus ging het toneel door tot het einde aan toe.

Toen het afgelopen was, was ik allemachtig blij, dat Mae Romero geen broers had. Wat een duidelijke, geforceerde, belachelijke woorden waren er uit de mond van Johnny de Beer gekomen. Ten slotte stond hij op, nog altijd met zijn dwaze glimlach en hij vroeg weer: "Whisky?"

Ik geloof, dat de mannen in de bar medelijden met mij hadden. Zij keken een andere kant uit en praatten opzettelijk tegen elkaar. Johnny de Beer ging achter in het vertrek, kroop onder een ronde speeltafel, rolde zich op als een hond en viel in slaap.

Alex Hartnell keek mij medelijdend aan. "Is dit de eerste keer dat je hem hoort?"

"Ja, wie is hij voor de duivel?"

Alex neigde mijn vraag even. "Als je je ongerust maakt over de reputatie van Mae, dan zou ik dat maar niet doen. Johnny de Beer heeft haar al eerder gevolgd."

"Maar hoe heeft hij hem gehoord? Ik heb hem niet gezien."

"Niemand ziet of hoort Johnny de Beer wanneer hij aan het werk is. Hij kan zich onmerkbaar bewegen. Weet je wat onze jongemannen doen als ze uitgaan met meisjes? Ze nemen een hond mee. Honden zijn bang van Johnny en zij ruiken hem als hij aankomt."

"Maar goeie God, die stemmen ..."

Alex knikte ... Ik weet het. Een paar van ons hebben naar de universiteit geschreven over Johnny en er kwam een jongeman hier naar toe. Hij heeft het eens aangezien en vertelde ons toen van Blinde Tom. Heb je wel eens van Blinde Tom gehoord?"

"Bedoel je de negerpianist? Ja, ik heb wel eens van hem gehoord."

"Nu, Blinde Tom was een halve idioot. Hij kon nauwelijks praten, maar hij kon alles wat hij hoorde op de piano imiteren. Zijn namen een proef met hem met goede musici en hij gaf niet alleen de muziek weer, maar ook iedere kleine, persoonlijke eigenaardigheid. Om hem er in te laten lopen maakten zij kleine fouten en hij speelde de fouten ook. Hij kopieerde het spel tot in het kleinste onderdeel. De man zei, dat het met Johnny de Beer niet eender is, alleen kan hij woorden en stemmen kopiëren. Hij nam een proef met Johnny met een lang stuk in het Grieks en Johnny herhaalde het nauwkeurig. Hij kent de woorden niet, die hij zegt, hij zegt ze alleen maar. Hij heeft niet genoeg hersens om iets te verzinnen en daarvoor weet je, dat hij heeft gehoord wat hij zegt."

"Maar waarom doet hij het? Waarom heeft hij de belangstelling om te luisteren als hij het niet begrijpt?"

Alex luisterde en hij stak die aan. "Hij heeft geen belangstelling, maar hij is dol op whisky. Hij weet, dat als hij aan de ramen luistert en hier komt en herhaalt wat hij heeft gehoord, iemand hem whisky zal geven. Hij probeert de gesprekken van mevrouw Ratz in de winkel af te luisteren van Jerry Noland, als die ruzie heeft met zijn moeder, maar voor zulke dingen krijgt hij geen whisky."

Ik zei: "Het is eigenaardig dat niemand hem nog heeft doodgeschoten terwijl hij door de ramen gluurde."

Alex peuterde aan zijn sigaret. "Een heleboel mensen hebben het geprobeerd, maar je ziet Johnny de Beer niet en je krijgt hem niet te pakken. Je houdt je ramen dicht en zelfs dan praat je fluis-terend, als je niet nageapt wilt worden. Je boft, dat het vanavond donker was. Als hij je had gezien, had hij misschien ook de handelingen nog nagebootst. Je moet zien hoe Johnny de Beer probeert er uit te zien als een jong meisje. Het is afschuwelijk."

Ik keek naar de gestalte onder de tafel. Zijn rug was naar het vertrek gekeerd. Het licht viel op zijn zwarte, ruige haar. Ik zag hoe een grote vlieg op zijn hoofd ging zitten en ik zweet, dat zijn hele schedelhuid trilde, op de manier waarop de huid van paarden trilt als er vliegen op zitten. De vlieg ging weer zitten en de bewegende hoofdhaar schudde hem af. Ik beefde over mijn hele lichaam.

De conversatie in de gelagkamer was weer het verveelde eentonige gezoem geworden. Dikke Carl had al zijn minuut of tien een glas staan opruimen met de handdoek om zijn middel. Een klein groepje mannen dicht bij mij had het over honden- en hanengevechten en schakelde toen geleidelijk over op stierengevechten.

Alex zei: "Kom, laten we een borrel gaan drinken."

Wij liepen naar de toonbank. Dikke Carl zette twee glazen neer. "Wat zal het zijn?"

Geen van ons antwoordde. Carl schonk de bruine whisky in. Hij keek mij knorrig aan en een van zijn dikke, vlezige oogleden knipogde plechtig tegen mij. Ik weet niet waarom, maar ik voelde mij gevleid. Carl knikte in de richting van het speeltafeltje. "Had je te pakken, hè?"

Ik knipogde terug. "Neem de volgende keer een hond mee." Ik imiteerde zijn afgebroken zinnen. Wij dronken onze whisky en gingen terug naar onze stoel. Timothy Ratz won een spelletje patience, stapelde zijn kaarten op en ging naar de bar.

Ik keek weer naar de tafel waaronder Johnny de Beer lag. Hij was omgerold op zijn buik. Zijn dwaze, glimlachende gezicht was naar het vertrek gekeerd. Zijn hoofd bewoog en hij gluurde rond, als een dier dat op het punt staat zijn hol te verlaten. Toen gleed hij onder de tafel vandaan en stond op. Er was iets paradoxaals in zijn bewegingen. Hij leek krom en vormeloos en toch bewoog hij zonder enige spanning.

Johnny de Beer ging het vertrek door naar de bar, glimlachend tegen de mannen die hij passeerde. Vóór de bar kwam zijn voortdurende vraag: "Whisky? Whisky? Whisky?" Het was als de roep van een vogel. Ik weet niet wat voor soort vogel, maar ik heb het gehoord, twee stijgende noten, die telkens weer een vraag stelden: "Whisky? Whisky?"

De gesprekken in de gelagkamer verstomden, maar niemand kwam naar voren om geld op de toonbank te leggen. Johnny glimlachte klaaglijk. "Whisky?"

Toen probeerde hij hen over te halen. Uit zijn keel kwam een boze vrouwenstem. "Ik zeg je, dat het een en al been was. Twintig cent per pond en dan half been." En toen de stem van een man: "Ja, mevrouw, ik wist het niet. Ik zal u wat worst geven om het goed te maken."

Johnny de Beer keek afwachtend rond. "Whisky?" Nog altijd kwam geen van de mannen over de brug. Johnny kroop naar de voorzijde van het vertrek en dook in elkaar. Ik fluisterde: "Wat doet hij?"

Alex zei: "Sst. Hij kijkt door, een raam. Luister!"

Er kwam een vrouwenstem, een koude, zekere stem, met afgebeten woorden. "Ik kan het niet begrijpen. Ben je een soort monster? Ik zou het niet geloofd hebben als ik je niet had gezien." Een tweede vrouwenstem antwoordde haar, een stem, zacht en hees van ellende. "Misschien ben ik een monster. Ik kan het niet helpen. Ik kan het niet helpen."

"Je moet het." "Viel de koude stem haar in de rede. "Je zou beter dood kunnen zijn."

Ik hoorde een zacht gesnik over de dikke, glimlachende lippen van Johnny de Beer komen. Het gesnik van een vrouw zonder hoop. Ik keek naar Alex. Hij zat stijf rechtop, zijn ogen waren vijf open en bewegen niet. Ik deed mijn mond open om een vraag te fluisteren, maar hij gebaarde dat ik zwijgen moest. Ik keek het vertrek door. Al de mannen stonden stijf te luisteren. Het gesnik hield op. "Heb jij nooit zulke gevoelens gehad, Emalin?"

Alex hield zijn adem in bij die naam. De koude stem zei:

"Beslist niet."

"Nooit 's nachts? Nooit in je lade stem?"

"Als ik ze ooit had gehad," zei de koude stem, "dan zou ik dat deel van mezelf eenvoudig hebben afgesloten. Houd nu op met je gehuil, Amy. Ik duld het niet. Als je ze zenuwen niet kunt beheersen, zal ik zorgen dat je een medische behandeling krijgt. En ga nu bidden."

Johnny de Beer glimlachte. "Whisky?"

Twee mannen kwamen zonder een woord te zeggen naar voren en legeren geld neer. Dikke Carl vulde twee glazen en toen Johnny de Beer ze achter elkaar door zijn keel goot, vulde Carl een er van opnieuw. Iedereen wist daardoor hoe ontroerd hij was. In de Buffalo Bar werden geen gratis borrels geschonken. Johnny de Beer keek glimlachend rond en ging toen naar buiten met zijn kruipende gang. De deuren sloegen achter hem dicht, langzaam en zonder geluid. De gesprekken werden niet hervat. Iedereen in het vertrek scheen voor zichzelf een probleem te moeten oplossen. Een deuren waarden kleine vlokken mist naar binnen. Alex stond op en liep naar buiten en ik volgde hem.

Het was een nare avond door de kwalijk riekende mist. Deze scheen aan de huizen vast te kleven. Ik verhaaste mijn stap en haalde Alex in. "Wat was dat?" vroeg ik. "Waar ging dat allemaal over?"

Een ogenblik dacht ik, dat hij niet zou antwoorden. Maar toen stond hij stil en keerde zich naar mij toe. "O, verdomme, luister! Elke plaats heeft zijn aristocraten. Emalin en Amy Hawkes zijn onze aristocraten, ongetrouwde dames, vriendelijke mensen. Hun vader was lid van het Congres. Dit bevalt mij niet. Johnny de Beer moest het niet doen. Zij geven hem te eten. De mannen moesten hem geen whisky geven. Wij zal dat huis nu niet meer met rust laten, nu hij weet dat hij er whisky voor kan krijgen."

Ik vroeg: "Is het familie van je?"

"Nee, maar zij ... zij zijn niet als andere mensen. Zij wonen op de boerderij naast de mijne. Een paar Chinezen doen het werk voor een deel van de opbrengst. Weet je, het is moeilijk uit te leggen. Die dames Hawkes zijn symbolen. Zij zijn wijzen willen we onze kinderen vertellen als we ... als we goede mensen willen beschrijven."

"Nu," wierp ik tegen, "niets wat Johnny de Beer zei kon ze kwaad doen, is het wel?"

"Ik weet het niet, ik weet niet wat het betekent. Ik bedoel, ik weet het eigenlijk wel. O, ga naar bed. Ik ben niet met de Ford. Ik ga te voet naar huis." Hij draaide zich om en haastte zich weg in de langzame, kruipende mist. Ik liep naar het pension van mevrouw Ratz. Ik kon het sputteren horen van de Dieselmotor in het moeras en het geluid van de grote stalen bek, die zijn weg vrat door de grond. Het was zaterdagavond. De baggermachine zou zondagmorgen om zeven uur stoppen en stilliggen tot zondagmiddernacht. Ik kon aan het geluid horen, dat alles in orde was. Ik klom de smalle trap op naar mijn kamer. Eenmaal in bed liet ik het licht een poosje branden en staarde naar de fletse, inbedelste bloemen op het behang. Ik dacht aan die twee stemmen, die spraken door de mond van Johnny de Beer. Het waren echte stemmen, geen nabootsingen. Als ik mij de klanken herinnerde, kon ik de vrouwen, die gesproken hadden, zien; Emalin met haar kille stem en het beweeglijke, door ellende getekende gezicht van Amy. Ik vroeg mij af wat de oorzaak van de ellende was. Was het alleen maar het eenzame lijden van een vrouw van middelbare leeftijd? Dit leek mij niet waarschijnlijk, want er was te veel angst in de stem. Ik viel in slaap met het licht aan en moest later opstaan om het uit te draaien.

De volgende morgen om ongeveer acht uur ging ik door het moeras naar de baggermachine. De werklui waren bezig een nieuwe kabel aan de tonnen vast te maken en de versleten kabel op te rollen. Ik inspecteerde het werk en om ongeveer elf uur wandelde ik terug naar Loma. Voor het huis van mevrouw Ratz zat Alex Hartnell in een Ford. Hij riep tegen mij: "Ik stond juist op het punt om naar de baggermachine te gaan om je te halen. Ik heb vanmorgen een paar kippen geslacht en ik dacht, dat je er misschien wat voor zou voelen om met het opeten te helpen."

Ik aanvaardde de uitnodiging met vreugde. Onze kok was een goede kok, een grote, deegachtige man; maar de laatste tijd had ik bemerkt, dat er een zekere afkeer voor hem bij mij opkwam. Hij rookte Cubaanse sigaretten in een bamboe pijpje. De manier waarop 's morgens zijn vingers trilden beviel mij niet. Zijn handen waren schoon - meelachtig als die van een molenaar. Al naar het uurtje kwam Alex in de Ford en in de reden de heuvel af en het vruchtbaar land in het Zuidwesten. De zon scheen schitterend op de zwarte aarde. Toen ik klein was vertelde een katholieke jongen mij, dat de zon altijd scheen op zondag, al was het maar voor een ogenblik, omdat het de dag van God was. Ik was altijd van plan om er een oogje op te houden om te zien of het waar was.

We rammelden omlaag naar de vlakte.

"Natuurlijk herinner je dat van de dames Hawkins?"

"Natuurlijk herinner ik het mij."

"Hij wees naar voren." "Dat is het huis."

Er was maar weinig van het huis te zien, want er stond een hoge, dikke haag van cipressen omheen. Daarbinnen moest een kleine tuin zijn. Alleen het dak en de bovenkant van de ramen staken boven de heg uit. Ik kon zien, dat het huis geel geveerd was, afgezet met donkerbruin, een combinatie die men bij voorkeur gebruikte voor stations en scholen in Californië. Er waren twee hektes in de voorkant en in de zijkant van de heg. De schuur stond buiten de groene omheining aan de achterkant van het huis. De heg was recht afgeknipt en zag er ongelooft dik en sterk uit.

"De heg houdt de wind tegen," schreeuwde Alex boven het geronk van de Ford uit.

"Maar Johnny de Beer niet," zei ik.

Er gleed een schaduw over zijn gezicht. Hij wees naar een witgekalkt vierkant gebouwtje op het veld. "Daar wonen de Chinese halfbouwers. Goede werklui. Ik wou dat ik er zo een paar had."

Op dat ogenblik verscheen er om de hoek van de haag een rijtuigje, dat de weg opdraaide. Het grijze paard was oud, maar goed verzorgd, het rijtuig glanzend en het tuig goed gepoetst. Er stond een grote zilveren H op elk portier. Het kwam mij voor, dat de teugel te kort was voor zo'n oud paard.

Alex riep: "Dat zijn ze nu, op weg naar de kerk."

We namen onze hoeden af enbogen voor de vrouwen toen zij voorbijgingen en zij knikten ons vriendelijk toe. Ik kon ze goed bekijken. Het was een schok voor mij. Ze zagen er bijna precies zo uit als ik gedacht had. Johnny de Beer was zelfs nog monsterlijker dan ik had geweten, als hij door de klank van een stem de gelaatstreken van de mensen kon beschrijven. Ik hoefde niet te vragen wie Emalin en wie Amy was. De heldere, scherpe ogen, de spitse, besliste kin, de mond, als door een diamant gesneden, de spitse, vormloze gestalte, dat was Emalin. Amy leek veel op haar en toch weer helemaal niet. Haar vormen waren zacht. Haar ogen waren warm, haar mond vol. En toch leek zij op Emalin. Maar de mond van Emalin was van nature recht en Amy hiëld haar mond zo. Emalin was een jaar of vijftig, vijftigvijftig en Amy ongeveer tien jaar jonger. Ik had maar een ogenblik om naar haar te kijken en ik zag ze nooit weer terug. Het lijkt vreemd, dat ik niemand ter wereld beter ken dan deze twee vrouwen.

Alex schreeuwde: "Begrijp je wat ik bedoelde met aristocraten?"

Ik knikte. Het was gemakkelijk te zien. Een gemeenschap voelde zich min of meer veilig met zulke vrouwen in de buurt. Een plaats als Loma met haar mist, met haar grote moeras als een afschuwelijke zonde, had waarlijk behoefte aan deze vrouwen. Een paar jaar in deze plaats zouden iets in de geest van een man kunnen veranderen als deze vrouwen er niet waren om het evenwicht te herstellen.

Het was een goede maaltijd. De zuster van Alex braadde de kip in boter en ook de rest was goed. Ik werd nog wantrouwer en ondankbaarder jegens onze kok. Wij zaten in de eetkamer en dronken werkelijk goede cognac.

Ik zei: "Ik begrijp niet waarom je ooit naar de Buffalo Bar gaat. Die whisky is ..."

"Ik weet het," zei Alex. "Maar de Buffalo Bar is de publieke opinie van Loma. Het is onze kraan, onze schouwburg en onze club." Dit was zo waar, dat, toen Alex de Ford aanzette om mij terug te brengen, ik wist en hij wist, dat wij nog een paar uur naar de Buffalo Bar konden gaan.

We waren bijna in het dorp. De zwakke lampen van de auto verlichtten vaag de weg. Een andere auto kwam ons rammelend tegemoet. Alex stuurde naar de zijkant van de weg en stopte.

"Het is de dokter, dokter Holmes," legde hij uit. "De andere auto hield stil, omdat zij niet langs ons heen kon. Alex riep: "Hela, dokter, ik wou u vragen om eens naar mijn zuster te gaan kijken. Ze heeft een gewel in haar keel."

Dokter Holmes riep terug: "Goed, Alex, ik zal eens gaan kijken. Ga opzij, wil je? Ik heb haast."

Alex bleef doodkalm. "Wie is er ziek, dokter?"

"Wel, juffrouw Amy is een beetje ongesteld. Juffrouw Emalin belde mij op en vroeg mij me te haasten. Ga opzij, wil je?"

Alex liet zijn auto achteruitkruisen en de dokter reed voorbij. Wij reden verder. Ik stond op het punt om te merken, dat het een heldere avond was, toen ik voor mij uitkijkend de flarden mist rond de heuvel zag kruipen van de kant van het moeras en als trage slangen omhoog zag schuifelen naar het bovengedeelte van Loma. De Ford kwam trillend tot staan voor de Buffalo Bar. Wij gingen naar binnen.

Dikke Carl kwam naar ons toe, een glas afdrogend met zijn schoortje. Hij greep onder de toonbank naar de fles. "Wat zal het zijn?"

"Whisky."

Een ogenblik lang leek het alsof er een flauwe glimlach over het dikke, knorrige gelaat gleed. De gelagkamer was vol. De bemanning van de baggermolen was er, allemaal behalve de kok. Hij was waarschijnlijk op de schuit en rookte zijn Cubaanse sigaretten in een bamboe pijpje. Hij dronk niet. Dat was genoeg om mij wantrouwig te maken. Er waren twee dekkende en een machinist en drie baggeraars. De baggeraars hadden een geschil over het graafwerk. "Vrouwen in het bos en houthakken van de kroeg."

Dit was het rustigste café dat ik ooit zag. Er werd niet gevochten, niet veel gezezen en er werden geen grappen gemaakt. Op de een-of-andere manier maakten de knorrige, onheilspeellende ogen van Dikke Carl het drinken tot een rustige, doelmatige bezigheid, meer dan tot een ludicrochtig tijdsverdijs. Timothy Ratz speelde patience aan een van de ronde tafeltjes. Alex en ik dronken onze whisky. Er waren geen stoelen vrij, dus bleven we tegen de toonbank geleund staan, pratend over sport en markten en avonturen, die wij hadden beleefd of die wij voorgaven te hebben beleefd - een gewoon cafégesprek. Nu en dan kochten we een nieuwe borrel. Ik vermoed, dat we er een paar uur stonden. Alex had al gezegd dat hij naar huis ging en ik voelde daar ook wel voor. De werklui van de baggermachine gingen weg, want zij moesten om middernacht aan het werk.

De deuren gingen zachtjes open en Johnny de Beer kroop naar binnen, zwaaiend met zijn lange armen, knikkend met zijn grote, harige hoefden en dwaas glimlachend. Zijn vierkante voeten waren als kattenpooten.

"Whisky" vleide hij. Niemand moedigde hem aan. Hij begon zijn kopwaar uit te stellen. Hij ging op zijn buik liggen, op dezelfde manier als toen hij mij imiteerde. Zangerige, nasale woorden kwamen uit zijn mond; Chinees meende ik. En toen kwam het mij voor, dat dezelfde woorden door een andere stem werden herhaald, langzamer en niet nasaal. Johnny de Beer liet zijn verwaarloosde hoofd op en vroeg: "Whisky?" Hij stond met groot gemak op. Het begon mij te interesseren. Ik wou hem zijn voorstelling zien houden. Ik wierp een kwart dollar op de toonbank. Johnny goot het glas door zijn keel. Een ogenblik later wou ik, dat ik het niet had gedaan. Ik was bang om naar Alex te kijken; want Johnny de Beer kroop naar het midden van het vertrek en nam zijn houding aan alsof hij aan een venster luisterde.

De kille stem van Emalin zei: "Zij is hier binnen, dokter." Ik sloot mijn ogen om Johnny de Beer niet te zien en op hetzelfde ogenblik was hij verdwenen. Het was Emalin Hawkins, die gesproken had.

Ik had de stem van de dokter op de weg gehoord en het was precies zijn stem die antwoordde: "Aha, je zei, dat ze flauwgevallen was?"

"Ja, dokter."

Er was een korte pauze en toen klonk weer de stem van de dokter, heel zacht: "Waarom deed zij het, Emalin?"

"Waarom deed ze wat?" Er klonk bijna een dreigement in die vraag.

"Ik ben jullie dokter," Emalin. Ik was ook de dokter van je vader. Je moet mij alles vertellen. Denk je, dat ik die streep op haar hals niet heb gezien? Hoe lang heeft zij gehangen voor je haar er af kreeg?"

Er was nu een langere pauze. De kilheid verdween uit de stem van de vrouw. De stem klonk nu zacht, bijna fluisterend. "Twee of drie minuten. Wordt zij weer beter, dokter?"

"O ja, ze komt er wel weer bovenop. Ze heeft niets ernstigs opgelopen. Waarom heef ze het gedaan?"

De stem die antwoord gaf klonk zelfs nog kouder dan te voren. Zij was als bevroren. "Ik weet het niet."

"Je bedoelt, dat je het mij niet wilt vertellen?"

"Ik bedoel wat ik zeg."

Toen ging de stem van de dokter door met het geven van aanwijzingen voor de behandeling. Rust, melk en een beetje whisky. "Maar wees vooral vriendelijk voor haar," zei hij. "Wees vooral heel vriendelijk voor haar."

De stem van Emalin beefde een weinig. "U zult het nooit aan iemand vertellen, dokter?"

"Ik ben jullie dokter," zei hij zacht. "Natuurlijk zal ik het niet vertellen. Ik zal vanavond wat deeltjes middelen geven."

"Whisky?" Met een ruk deed ik mijn ogen open. Daar stond de vreselijke Johnny de Beer en keek glimlachend rond.

De mannen zegen beschaamd. Dikke Carl keek naar de vloer. Ik keerde mij verontschuldigd naar Alex, want het was werkelijk mijn schuld. "Ik wist niet, dat hij dat zou doen," zei ik. "Het spijt mij."

Ik liep de deur uit en ging naar de naargestige kamer bij mevrouw Ratz. Ik opende het raam en keek naar buiten in de kronkelende, trillende mist. Ver weg in het moeras hoorde ik de dieselmotor langzaam starten en op toeren komen. En na een poosje hoorde ik het geluid van de grote gripper toen die aan het werk ging.

De volgende morgen overkwam ons een van die reeksen ongelukken, die zo vaak bij dergelijk werk voorkomen. Een van de nieuwe kabels brak en liet de emmer op een van de pontons vallen, waardoor deze zank in acht voet water. Toen wij een kabel uitwierpen om het uit het water te trekken, schoot die los en sneed de benen af van een van de dekknechten. We bonden de stompen af en brachten hem snel naar Salinas. En toen kwamen er allerlei kleine ongelukken. Een van de mannen kreeg bloedvergiftiging door een wondje van een kabel. De kok rechtvaardigde eindelijk mijn opinie over hem door te proberen een klein blikje marihuana aan de machinist te verkopen. Alles bij elkaar was er niet veel rust. Het duurde twee weken voor we weer werkten met een nieuwe ponton, een nieuwe dekknecht en een nieuwe kok.

De nieuwe kok was een sluwe, donkere, kleine man - met een lange neus, die buitengewoon goed kon vleien.

Mijn contact met het openbare leven in Loma was verloren gegaan, maar toen de emmers weer door de bagger groeven en de grote, oude dieselmotor weer sputterde in het moeras, ging ik op een avond naar de boerderij van Alex Hartnell. Toen ik het huis van de Hawkins voorbijging, gluurde ik door een van de kleine hekjes in de cipressenhaag. Het huis was donker, meer dan donker, omdat er een flauw licht scheen voor één raam. Er was die avond een zwoele wind, die ballen mist als witte amaranten langs de grond blies. Ik liep een ogenblik door een helder stuk en werd toen opgeslokt door een dikke mist en kwam toen weer in een helder gedeelte. In het licht van de sterren kon ik die grote, zilveren mistballen als natuurelementen over de velden zien bewegen. Ik meende een zacht gekreun te horen in de tuin van de Hawkins achter de heg en één keer, toen ik plotseling uit de mist kwam, zag ik aan de slepende voetstappen, dat het een van de Chinese knechten was, die op sandalen liep. Chinezen eten vele dingen, die men alleen 's nachts kan vinden.

Alex deed open toen ik aanklopte. Hij scheen blij mij te zien. Zijn zuster was niet thuis. Ik ging bij de kachel zitten en hij haalde een fles van die voortreffelijke cognac te voorschijn. "Ik heb gehoord dat je nogal wat moeilijkheden hebt gehad," zei hij.

Ik vertelde het hem. "Het schijnt, dat zulke dingen in series komen. De mannen hebben uitgerekend, dat ongelukken gebeuren in groepjes van drie, vijf, zeven en negen."

Alex knikte.

"Zo voel ik het zelf ook een beetje."

"Hoe is het met de zusters Hawkins?" vroeg ik. "Ik dacht, dat ik iemand hoorde huilen toen ik voorbijging."

Alex scheen weinig lust te hebben om er over te praten en tegelijkertijd begerig om er over te spreken. "Ik ging er ongeveer een week geleden naar toe. Juffrouw Amy voelt zich niet erg goed. Ik heb haar niet gezien. Ik heb alleen juffrouw Emalin gezien. Toen barstte Alex uit: "Er hangt deze mensen iets boven het hoofd. iets .."

"Het lijkt bijna of je familie van haar bent," zei ik.

"Och, haar vader en mijn vader waren vrienden. 'Wij noemden de meisjes tante Amy en tante Emalin. Zij kunnen geen kwaad doen. Het zou voor niemand van ons goed zijn als de zusters Hawkins niet waren wie zij zijn."

"Het publieke geweten?" vroeg ik.

"De veilige plek," riep hij uit. "Het huis waar een kleine jongen gemberbrood kan krijgen. Het huis waar een meisje gerustgesteld kan worden. Zij zijn trots, maar zij geloven in dingen waarvan wij hopen. dat zij waar zijn. En zij leven alsof... Tja, alsof eerlijk werkelijk het langst duurt en naastenliefde de beloning in zichzelf vindt. We hebben ze nodig."

"Ik begrijp het."

"Maar juffrouw Emalin vecht tegen iets verschrikkelijks en ... ik geloof niet dat ze het zal winnen."

"Wat bedoel je?"

"Ik weet niet wat ik bedoel. Maar ik heb gedacht. dat ik Johnny de Beer moest doodschieten en hem in het moeras gooien. Ik heb er werkelijk over gedacht."

"Het is zijn schuld niet," bracht ik in het midden. "Hij is alleen maar een soort automaat. Alleen gebruik je een glas whisky in plaats van een stuiver."

We praatten toen over enkele andere dingen en na een poosje liep ik terug naar Loma. Het was alsof de mist vastkleefde aan de cipressenhaag van het huis van de zusters Hawkins en het kwam mij voor, dat er een heleboel van de mistballen om heen waren samengepakt en dat andere langzaam naderbij kwamen. Ik glimlachte toen ik passeerde, om de manier waarop iemands gedachten de natuur kunnen vormen zoals dat bij zijn gedachten past. Er brandde geen licht in het huis.

Mijn werk verviel in een prettige, gelijkmatige routine. De grote grijper groef een kanaal. De werklieden hadden het gevoel dat de moeilijkheden voorbij waren en dat scheelde een stuk en de nieuwe kok vleide de mannen met zoveel succes, dat ze gebakken cement zouden hebben gegeten. De persoonlijkheid van een kok heeft heel wat meer uitstaande met de tevredenheid van een baggerploeg dan zijn kookkunst.

Op de avond van de tweede dag na mijn bezoek aan Alex, liep ik over het houten trottoir met een uitloper van de mist achter mij en ging naar de Buffalo Bar. Dikke Carl kwam naar mij toe, wrijvend aan het glas. Ik riep "whisky" vóór hij de kans had om te vragen wat het zou zijn. Ik nam mijn glas en ging naar een van de rechte stoelen. Alex was er niet. Timothy Ratz speelde patience en had fenomenaal veel geluk. Hij kreeg het vier keer achter elkaar uit en nam elke keer een borrel. Er kwamen steeds meer mannen. Ik weet niet wat we hadden moeten beginnen zonder de Buffalo Bar.

Om ongeveer tien uur kwam het nieuws. Als je later aan zulke dingen terugdenkt, kun je je nooit precies herinneren wat er eigenlijk uitlekte. Er komt iemand binnen, er wordt gefluisterd; plotseling weet iedereen wat er gebeurd is en kent ook de bijzonderheden. Juffrouw Amy had zelfmoord gepleegd. Wie bracht het nieuws?

Ik weet het niet. Zij had zich opgehangen. Er werd niet veel gepraat in de gelagkamer. Ik kon zien, dat de mannen probeerden er met zichzelf over in het reine te komen. Het was iets, dat niet in hun leven paste. Zij stonden in groepjes bij elkaar en praatten zacht.

De draaideuren gingen zachtjes open en Johnny de Beer kroop naar binnen, knikkebollend met zijn grote, harige hoofd en met de idiote glimlach op zijn gezicht. Zijn vierkante voeten gleden zacht over de vloer. Hij keek rond en vleide: "Whisky? Whisky voor Johnny?"

En nu wilden de mannen werkelijk alles weten. Zij schaamden zich, dat zij het wilden, maar het was nodig voor hun gemoedsrust. Dikke Carl schonk een glas vol. Timothy Ratz legde zijn kaarten neer en stond op. Johnny de Beer verzwoeg de whisky. Ik deed mijn ogen dicht.

De ton van de dokter was hees. "Waar is zij, Emalin?" Ik heb nog nooit een stem gehoord als die, welke nu antwoordde. Koude zelfbeheersing, maar een kou, waar het vreselijkste verdriet doorheen klonk. Het was eentonig, zonder emotie en toch klonk het verdriet door in het trillen van de stem.

"Zij is daar binnen, dokter."

"Hmm." Een lange stilte. "Heeft ze lang gehangen?"

"Ik weet niet hoe lang, dokter."

"Waarom heeft ze het gedaan, Emalin?" En weer de eentonige stem. "Ik ... weet het, niet, dokter."

Een nog langere stilte en toen: "Hmm. Emalin, wist je dat ze een kind moest krijgen?"

Er brak iets in de kille stem en er klonk een zucht. "Ja, dokter," klonk het toen heel zacht.

"Als dat soms de reden was waarom het zo lang duurde eer je haar vond... Neen, Emalin, dat had ik niet willen zeggen."

De stem van Emalin klonk weer beheerst. "Kunt u de overlijdensakte opmaken zonder te vermelden ..."

"Natuurlijk kan ik dat, stellig. En ik zal ook met de begrafenis ondernemer spreken. Je hoeft je niet ongerust te maken."

"Dank u, dokter."

"Ik zal nu gaan opbellen. Ik wil je hier niet alleen laten. Kom mee naar de andere kamer, Emalin. Ik zal een kalmerend drankje voor je klaarmaken ..."

"Whisky? Whisky voor Johnny?" Ik zag de glimlach en het bungelende harige hoofd. Dikke Carl schonk een tweede glas vol.

Johnny de Beer dronk het leeg en kroop toen naar de achterzijde van het vertrek, kroop onder een tafel en viel in slaap.

Niemand sprak. De mannen gingen naar de bar en legden zwijgend hun geld neer. Zij keken verbijsterd, want er was een wereld ten val gebracht. Enkele minuten later kwam Alex de stille gelagkamer binnen. Hij liep snel naar mij toe. "Heb je het gehoord?" vroeg hij zacht.

"Ja."

"Ik ben er bang voor geweest. Ik heb het je een paar avonden geleden al gezegd. Ik ben bang geweest."

Ik zei: "Wist je, dat zij zwanger was?"

Alex verstijfde. Hij keek het vertrek rond en toen weer naar mij. "Johnny de Beer?" vroeg hij.

Ik knikte.

Alex wreef met zijn hand over zijn ogen. "Ik geloof het niet."

Ik stond op het punt om te antwoorden, toen ik enig geschuifel hoorde en omkeek naar de achterzijde van het vertrek. Johnny de Beer kroop als een das uit zijn hol, stond op en kwam naar de bar toe.

"Whisky?" Hij glimlachte afwachtend tegen Dikke Carl.

Toen stapte Alex naar voren en richtte zich tot de mannen. "Luister, jongens! Dit is nu ver genoeg gegaan. Ik wil het niet meer." Als hij verzet had verwacht, werd hij teleurgesteld. Ik zag de mannen tegen elkaar knikken.

"Whisky voor Johnny?"

Alex keerde zich naar de idioot. "Je moest je schamen. Juffrouw Amy gaf je eten en ze gaf je al de kleren, die je ooit bezat."

Johnny glimlachte tegen hem: "Whisky?"

Hij begon met zijn kusten. Ik was de zangerige, neuzige taal die klonk als Chinees. Alex keek opgelucht.

En toen kwam de andere stem, langzaam, aarzelend en herhaalde de woorden zonder het nasale bijgeluid.

Alex sprong zo snel naar voren, dat ik hem niet zag bewegen. Zijn vuist kwam neer op de glimlachende mond van Johnny de Beer. "Ik heb je gezegd dat het uit was," schreeuwde hij.

Johnny de Beer herstelde zijn evenwicht. Zijn lippen waren kapot en bloedden, maar de glimlach was er nog. Hij bewoog zich langzaam en zonder inspanning. Zijn armen omsloten Alex, zoals de vangarmen van een anemoon zich sluiten om een krab. Alex boog achterover. Toen sprong ik toe, greep een van de armen en wrong er aan, maar ik kon hem niet lostrekken. Dikke Carl rolde over de toonbank heene met de draad van een vat in zijn hand. En hij sloeg op het haren hoofd toe de armen loslieten en Johnny de Beer in elkaar zakte. Ik ving Alex op en hielp hem naar een stoel. "Ben je gewond?"

Hij probeerde weer lucht te krijgen. "Mijn rug is verrekt, vermoed ik," zei hij. "Het komt wel weer in orde."

"Staat je Ford buiten? Ik zal je naar huis rijden."

Geen van ons beiden keek naar het huis van de zusters Hawkins toen wij er voorbij reden. Ik wendde mijn blik niet van de weg af. Ik bracht Alex in zijn eigen donkere huis, hielp hem naar bed en goot een glas cognac in zijn mond. De hele weg naar huis had hij niet gesproken. Maar toen hij goed en wel in bed lag, vroeg hij:

"Je denkt toch niet dat iemand het heeft opgemerkt, wel? Ik had hem op tijd te pakken, nietwaar?"

"Waar heb je het over? Ik weet niet waarom je hem sloeg."

"Wel, luister," zei hij. "Ik zal een poosje thuis moeten blijven met die rug. Als je iemand iets hoort zeggen, dan maak je er een eind aan, nietwaar? Zorg dat ze het niet zeggen."

"Ik weet niet waar je het over hebt."

Hij keek mij een ogenblik in de ogen. "Ik geloof, dat ik je kan vertrouwen," zei hij. "Die tweede stem ... dat was juffrouw Amy."

Als een man uit het bovengedeelte van de Salinas Vallei voor zaken of voor plezier naar San Francisco gaat, dan neemt hij een kamer in het Ramona Hotel. Dat is een prettige regeling, want zij kunnen in de zachte stoelen van de hall zitten en praten over de Salinas Vallei

Ed Chappell ging naar San Francisco om daar een neef van zijn vrouw te ontmoeten, die uit Ohio kwam voor een uitstapje. De trein zou pas de volgende ochtend aankomen. In de hall van het Ramona Hotel keek Ed uit naar iemand uit de Salinas Vallei, maar hij zag alleen maar vreemdelingen in de zachte stoelen zitten. Hij ging naar een bioscoop. Toen hij terugkwam, keek hij weer uit naar iemand van thuis en nog altijd waren er enkel maar vreemdelingen. Een ogenblik dacht hij er aan om het gastenboek na te kijken, maar het was al laat. Hij ging zitten om zijn sigaar op te roken voor hij naar bed ging.

Er was enige opschudding bij de deur. Ed zag de klerk een handbeweging maken. Een piccolo rende naar buiten. Ed draaide zich om in zijn stoel om te kijken. Buiten werd een man uit een taxi geholpen. De piccolo nam hem over van de chauffeur en leidde hem door de deur. Het was Peter Randall. Zijn ogen waren glazig en zijn mond hing open en was nat. Hij had geen hoed op zijn verwarde haren. Ed sprong op en liep naar hem toe.

"Peter!"

Peter knipoogde hulpeloos tegen de piccolo. "Laat mij met rust," zei hij. "Het is in orde. Laat me met rust, dan krijg je een kwartdollar."

Ed riep weer: "Peter!"

De glazige blik werd langzaam op hem gericht en toen wierp Peter zich in zijn armen. "Mijn oude vriend!" riep hij, "Ed Chappell, mijn oude, goede vriend. Wat doe jij hier? Kom mee naar mijn kamer om een borrel te drinken."

Ed zette hem weer op zijn voeten. "Dat doe ik," zei hij. "Ik wil wel een klein slaapmutsje hebben."

"Verrek met je slaapmutsje. We gaan uit, naar een revue of zo iets."

Ed hielp hem in de lift en kreeg hem in zijn kamer. Peter liet zich zwaar op het bed vallen en worstelde zich toen weer overeind in zittende houding. "Er staat een fles whisky in de badkamer. Geef mij ook een glas."

Ed haalde de fles en de glazen. "Wat ben je aan 't doen, Peter, vier je de oogst? Je moet een heleboel geld verdiend hebben."

Peter stak zijn hand uit en tikte er indrukwekkend op met zijn wijsvinger. "Ja, ik heb een hoop geld verdiend - maar het was niet meer dan een gokje. Het was een doodgewone gok."

"Maar je hebt het geld!"

Peter fronste nadenkend zijn wenkbrauwen. "Ik had ook mijn laatste broek kunnen verliezen," zei hij. "Al die tijd, het hele jaar, heb ik in de rats gezeten. Het was een gok."

"In elk geval heb je gewonnen."

Peter veranderde toen van onderwerp. "Ik ben misselijk geweest," zei hij. "Ik ben misselijk geweest in de taxi. Ik kwam uit een bordeel op de Van Ness Avenue," legde hij verontschuldigend uit. "Ik moest naar de stad. Ik zou uit mekaar gesprongen zijn als ik niet gegaan was om een beetje energie te spuien."

Ed keek hem nieuwsgierig aan. Peters hoofd hing knikbollend tussen zijn schouders. Zijn baard was vochtig en verward.

"Peter ... " begon Ed, "op die avond toen Emma gestorven was, zei je, dat je ... dat je ... de dingen ging veranderen."

Het zwaaiende hoofd van Peter ging langzaam omhoog. Hij staaarde Ed Chappell uilchtig aan. "Ze ging niet dood," zei hij met dikke tong. "Ze laat me niets doen. Ze heeft me het hele jaar dwars gezeten over die pronkerwtten." Zijn ogen stonden verbaasd. "Ik weet niet hoe zij het doet." Toen fronste hij zijn wenkbrauwen. Hij stak zijn hand uit en tikte weer op zijn handpalm. "Maar je kunt er donder op zeggen, Ed Chappell, dat ik dat harnas niet draag en dat ik het voor eeuwig zal verdommen om te dragen. Onthoud dat."

Zijn hoofd zakte weer voorover. Maar het volgende ogenblik keek hij weer op. "Ik ben dronken geweest," zei hij ernstig. "Ik ben naar de hoeren geweest." Hij schoof vertrouwelijk naar Ed toe. Zijn stem daalde tot een gefluister. "Maar het komt in orde, ik zal het goedmaken. Weet je wat ik ga doen als ik terug ben? Ik ga elektrisch licht aanleggen. Emma wou altijd elektrisch licht hebben." Hij zakte zijdelings op het bed.

Ed Chappell legde hem languit en ontkleedde hem voor hij naar zijn eigen kamer ging.